RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 2.

Tisdagen den 22 januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren nu inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 21 januari 1901.

Fullmagt hade inkommit, utvisande, att vid riksdagsmannaval, som den 13 i denna månad hållits i vestra och östra Hisings härads valdistrikt af Askims, vestra och östra Hisings samt Säfvedals härads domsaga, hemmansegaren Herman Andersson i Grimbo, Norgården, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari 1903; och sedan berörda fullmagt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmagten framstält någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas.

In fidem
E. Quensel.

Jemte det protokollet lades till handlingarne, godkände kammaren herr Anderssons behörighet att taga plats bland kammarens ledamöter.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande läkareintyg, som upplästes:

Att häradshöfdingen, ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr Bäärnhielm, som lider af influensa, tills vidare är hindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygar

Stockholm den $^{21}/_{1}$ 1901

T. Hwass,
legit. läkare.

§ 3.

Enligt derom förut fattadt beslut anställdes nu val af ledamöter och suppleanter i de ständiga utskotten.

Dervid utsågos till:

Ledamöter i konstitutionsutskottet:

herr	friherre *F. C. K. Barnekow*	med	218	röster,
„	*M. Dahn*	„	218	„
„	*J. Johnsson*	„	218	„
„	*J. Andersson* i Öhrstorp	„	217	„
„	*N. Olsson* i Ättersta	„	216	„
„	*R. E. L. Darin*	„	215	„
„	*A. T. Pettersson* i Österhaninge	„	133	„
„	*S. J. Boëthius*	„	132	„
„	*A. F. Liljeholm*	„	129	„ och
„	*P. P. Waldenström*	„	129	„ .

Närmast i röstetal kommo herrar *Ernst Carlson* med 92 röster och *G. Elowson* med 91 röster.

Ledamöter i statsutskottet:

herr	*H. Andersson* i vestra Nöbbelöf	med	218	röster,
„	*N. Boström*	„	218	„
„	*S. G. von Friesen*	„	218	„
„	*O. Larsson* i Mörtlösa	„	218	„
„	*P. Pehrson* i Törneryd	„	218	„
„	*C. Persson* i Stallerhult	„	218	„
„	*A. Göransson*	„	217	„
„	*S. O. Nylander*	„	217	„
„	*I. Månsson* i Trää	„	216	„
„	*D. Persson* i Tällberg	„	215	„
„	*J. A. Sjö*	„	214	„ och
„	*O. Erickson* i Bjersby	„	115	„ .

Närmast i röstetal kom herr *G. Odqvist* med 104 röster.

Ledamöter i bevillningsutskottet:

herr	*J. Bromée* i Billsta	med	218	röster,
„	*J. H. G. Fredholm*	„	218	„
„	*G. Jansson* i Krakerud	„	218	„
„	friherre *I. A. von Knorring*	„	218	„
„	*J. A. Lundström*	„	218	„
„	*E. F. W. Meyer*	„	218	„
„	*O. Persson* i Rinkaby	„	217	„
„	*S. M. Olsson* i Sörnäs	„	216	„

herr *O. A. Brodin* ..... med 127 röster och
„ *A. Petri* ..... „ 126 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *E. Wijk* med 95 röster och *J. Nydal* med 91 röster.

Ledamöter i bankoutskottet:

herr *R. W. A. M. Eklundh* i Lund ..... med 217 röster,
„ *A. Hansson* i Solberga ..... „ 218 „
„ *J. P. Jansson* i Saxhyttan ..... „ 218 „
„ *J. Johansson* i Noraskog ..... „ 218 „
„ *A. Henricson* ..... „ 217 „
„ *L. P. Mallmin* ..... „ 214 „
„ *O. Persson* i Killebäckstorp ..... „ 124 „ och
„ *C. F. Petersson* i Dänningelanda ..... „ 116 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *J. E. Biesèrt* med 98 röster och *K. G. Karlsson* med 96 röster.

Ledamöter i lagutskottet:

herr *N. Nilsson* i Skärhus ..... med 220 röster,
„ *F. Andersson* i Helgesta ..... „ 219 „
„ *L. J. Jansson* i Djursätra ..... „ 219 „
„ *C. A. Lindhagen* ..... „ 219 „
„ *T. Zetterstrand* ..... „ 217 „
„ *O. W. Redelius* ..... „ 138 „
„ *J. Sjöberg* ..... „ 125 „ och
„ *N. Jönsson* i Gammalstorp ..... „ 114 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *S. J. Kardell* med 102 röster och *A. Olsson* i Mårdäng med 98 röster.

Suppleanter i konstitutionsutskottet:

herr *E. O. V. Wavrinsky* ..... med 199 röster,
„ *A. F. Broström* ..... „ 196 „
„ *N. Wallmark* ..... „ 195 „
„ *J. M. Johansson* i Mellbyn ..... „ 195 „
„ *N. Hanson* i Berga ..... „ 189 „
„ *Ernst Carlson* ..... „ 148 „
„ *B. Dahlgren* ..... „ 138 „
„ *J. Hjelmérus* ..... „ 124 „
„ *C. J. Jakobson* ..... „ 123 „ och
„ *A. Olsson* i Tyllered ..... „ 122 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *J. Persson* i Arboga med 95 röster och *J. Ericsson* i Vallsta med 89 röster.

Suppleanter i statsutskottet:

herr *N. Svensson* i Olseröd ..... med 207 röster,
„ *A. Petersson* i Påboda ..... „ 204 „
„ *O. Anderson* i Hasselbol ..... „ 203 „
„ *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra ..... „ 200 „
„ *P. Olsson* i Fläsbro ..... „ 200 „
„ *P. Norberg* ..... „ 198 „
„ *N. Åkesson* ..... „ 194 „
„ *A. G. Andersson* i Himmelsby ..... „ 188 „
„ *G. Odqvist* ..... „ 139 „
„ *C. J. Öberg* ..... „ 125 „
„ *A. P. Gustafsson* ..... „ 124 „ och
„ *A. J. Ericson* i Ransta ..... „ 122 „ .

Närmast i röstetal kommo herr *A. H. Göthberg* med 91 röster samt herrar O. *Emthén* och *H. Pantzarhielm*, hvardera med 85 röster.

Suppleanter i bevillningsutskottet:

herr *B. V. Hedgren* ..... med 190 röster,
„ *E. G. H. Åkerlund* ..... „ 189 „
„ *K. F. G. Almqvist* ..... „ 189 „
„ *E. Wijk* ..... „ 189 „
„ *H. Eriksson* i Elgered ..... „ 183 „
„ *C. H. Wittsell* ..... „ 120 „
„ *A. Olsson* i Mårdäng ..... „ 119 „
„ *G. F. Berndes* ..... „ 118 „
„ *L. Dahlstedt* ..... „ 118 „ och
„ *H. Holmlin* ..... „ 116 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *N. Andersson* i Pettersborg och *J. E. Centerwall*, hvardera med 76 röster, samt herrar *A. Cervin* och *J. W. Spånberg*, hvardera med 75 röster.

Suppleanter i bankoutskottet:

herr *P. O. Lundell* ..... med 187 röster,
„ *O. H. Ström* ..... „ 178 „
„ *S. Nordström* i Höglunda ..... „ 171 „
„ *J. W. Bengtsson* i Häradsköp ..... „ 104 „
„ *C. E. Johansson* i Berga ..... „ 103 „
„ *A. G. Olsson* i Frösvi ..... „ 102 „
„ *A. G. Jönsson* i Mårarp ..... „ 102 „ och
„ *F. Pettersson* i Tjärsta ..... „ 101 „

Närmast i röstetal kommo herrar *P. Jönsson* i Färeköp och *C. A. Trolle*, hvardera med 85 röster, samt herrar *W. Andersson* i Bråborg och *H. A. Segerdahl*, hvardera med 84 röster.

Suppleanter i lagutskottet:

herr *M. Andersson* i Löfhult ..... med 183 röster,
„ *A. Wiklund* ..... „ 182 „
„ *T. P. Gussing* ..... „ 106 „
„ *A. Andersson* i Backgården ..... „ 104 „
„ *A. P. Johansson* i Stensjö ..... „ 103 „
„ *J. Johanson* i Valared ..... „ 102 „
„ *P. A. J. Högstedt* ..... „ 101 „ och
„ *J. Nilsson* i Skrafvelsjö ..... „ 97 „ .

Närmast i röstetal kommo herrar *K. A. Staff* och *A. W. Styrlander*, hvardera med 85 röster, samt herr *Johansson* i Aflösa med 82 röster.

Mellan de ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit lika antal röster, anställdes lottningar för bestämmande af den ordning, hvari samma ledamöter borde såsom suppleanter ingå; och utföllo dessa med den ordningsföljd, här ofvan angifvits.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda val.

§ 5.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 6.

Föredrogos hvar efter annan och hänvisades till det särskilda utskott, som Riksdagen beslutit tillsätta, Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående ny härordning;

med förslag till ny värnpligtslag; och

med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts skrifvelse till Riksdagen med tillkännagifvande, att Kongl. Maj:t förordnat statsrådet m. m. Karl Sigfrid Husberg att under innevarande års riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt 46 § riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af statsrådet; och skulle underrättelse om denna skrifvelses innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

§ 8.

Efter föredragning vidare af följande på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

herr *E. Wavrinskys* motioner, n:o 1 till statsutskottet, n:o 2 till tillfälligt utskott och n:o 3 till statsutskottet;

herr *J. Byströms* motion, n:o 4, till bankoutskottet;

herr *E. Meyers* motion, n:o 5, till bevillningsutskottet;

herr *J. G. Hazéns* motion, n:o 6, till tillfälligt utskott; samt

herr *J. A. Kinnmans* motioner, n:is 7 och 8, till tillfälligt utskott.

§ 9.

Hänvisades till bankoutskottet Riksdagens år 1900 församlade revisorers berättelse angående riksbanken.

Samma revisorers berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning öfverlemnades till statsutskottet.

§ 10.

Vidare föredrogos och hänvisades herr *O. W. Redelius'* motion, n:o 9, till lagutskottet;

herr *C. J. Hammarströms* motion, n:o 10, till bevillningsutskottet;

herr *S. Söderbergs* motion, n:o 11, till lagutskottet;

herr *P. Törnqvists* motion, n:o 12, till tillfälligt utskott;

herr *W. T. Lundgrens* motion, n:o 13, till tillfälligt utskott;

herr *S. Nordströms* i Höglunda motion, n:o 14, till lagutskottet;

herr *E. Smiths* motion, n:o 15, till lagutskottet; och

herr *S. J. Kardells* motion, n:o 16, till statsutskottet.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af:

herr *O. Nylander m. fl.*, n:o 17, om anvisande af ett extra anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägar;

herr *A. Th. Carlheim Gyllensköld*, n:o 18, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statens öfvertagande af nuvarande kemiska kontrollstationer m. m.;

herr *J. A. Kinnman:*

n:o 19, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändring i gällande sjölag beträffande försäkringsgifvares rätt att i vissa fall vid domstol föra talan m. m.; och

n:o 20, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af instruktion jemte taxa för besigtningsmän vid hafveribesigtningar;

herr *A. H. Göthberg*, n:o 21, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om förvärfvande åt staten af den del af egendomen Ransäter, som upptages af den s. k. Geijersgården;

herr *J. W. Spånberg*, n:o 22, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förhöjning af lärares vid högre folkskola maximidelaktighetsbelopp i folkskolelärarnes pensionsinrättning; samt

herr *E. Smith*, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande lagstadgade anordningar vid transport af timmer sjöledes.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes justitieombudsmannens embetsberättelse och tryckfrihetskomiterades berättelse.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,34 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 23 januari.

Kl. 12 middagen.

§ 1.

Föredrogs för remiss till utskott Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Dervid anförde:

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! För två år tillbaka tillät jag mig att i denna kammare väcka en motion angående registrerade föreningar eller, rättare sagdt, angående rättighet för sådana föreningar, som nu icke kunna registreras, att i likhet med ekonomiska föreningar bli registrerade.

Riksdagen fattade också beslut i öfverensstämmelse med min motion och aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan. Deruti framhölls behofvet af en sådan ändring uti lagen af den 28 juni 1895 om registrerade föreningar, som jag föreslagit.

Sedermera hördes åtskilliga myndigheter i landet, Kongl. Maj:ts befallningshafvande m. fl. och, så vidt jag kunde förnimma, voro allasamman af den mening, att en lagändring borde ske. Men från Kongl. Maj:t har likväl hittills ingen åtgärd blifvit vidtagen. Åtminstone har ingenting synts till.

Det skulle emellertid vara af stort intresse att få veta, huruvida Kongl. Maj:t ämnar vidtaga några åtgärder för att få den åstundade lagändringen till stånd. Behofvet af densamma är mycket stort. Det existerar här i landet en ofantlig mängd föreningar för ideella syften: nykterhetsföreningar, missionsföreningar, vetenskapliga föreningar, barmhertighetsföreningar o. s. v., hvilka hafva egendom till många millioner kronors värde. Det kunde för visso behöfvas, att sådana föreningar enligt lag blefve berättigade att åtaga sig skyldigheter och förvärfva rättigheter, att inför rätta tala och svara o. s. v., hvilket nu är dem förmenadt enligt den tolkning, som högsta domstolen gifvit åt nyssnämnda lag. Riksdagen uttalade visserligen uti sin skrifvelse, att det kunde vara tvifvel underkastadt, huruvida högsta domstolens tolkning af lagen vore rigtig, men den framhöll, att i alla fall den *osäkerhet*, som nu förefinnes, utgör ett tillräckligt skäl för att vidtaga den föreslagna förändringen.

Det skulle derför, som sagdt, vara mycket intressant att af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få höra, hvad Kongl. Maj:t tänker om den här saken, om till äfventyrs Riksdagen har att vänta en kongl. proposition i ämnet under närvarande session.

Jag skall vidare be att något få gå in på vårt kommunikationsväsende.

Man har länge väntat, att vi skulle få någon reform af biljettväsendet vid våra jernvägar. Förslag ha varit väckta, och det har talats derom i Riksdagen flere gånger. Allmänheten känner också behofvet af en sådan reform. Hvad som kan hafva varit anledningen till att hittills icke någon åtgärd — åtminstone för allmänheten synlig — vidtagits i detta afseende, vet jag icke.

Vi ha nu en stor mängd olika biljetter: enkla biljetter, tur- och returbiljetter, partibiljetter, rabattbiljetter, rundresebiljetter, säsongbiljetter, ja, jag vet icke allt hvad det är för biljetter vi ha.

Om dessa biljetter gälla olika bestämmelser. En enkelbiljett får öfverlåtas, en tur- och returbiljett får icke öfverlåtas på annan person; en partibiljett får öfverlåtas, men en rabattbiljett liksom en rundresebiljett får icke öfverlåtas.

Hvad reson kan det egentligen finnas i detta?

Jag har många gånger samtalat med herrar, som tillhöra jernvägsstyrelsen, för att få veta, hvilka skäl som kunna ligga till grund för alla dessa olika bestämmelser. Men jag har icke kunnat få något verkligt besked derom.

Det synes mig, att det rakt icke angår jernvägsstyrelsen, hvem som reser, bara resan är betald. I synnerhet för begagnandet af tur- och returbiljetter äro bestämmelserna — sådana som de nu lyda — endast egnade att skapa lagbrytare. Det är också en bekant sak, att här i Stockholm på många hotell utbjudas till salu genom betjeningen returbiljetter från resande, som icke inom bestämd tid varit i tillfälle att använda dem.

Det är också olika giltighetstid bestämd för dessa olika slag af biljetter. Hvad rabattbiljetter beträffar, torde de i allmänhet gälla 14 dagar och rundresebiljetter 45 till 60 dagar; partibiljetter gälla 1 år och tur- och returbiljetter gälla olika länge efter olika väglängd. Hvad kan det vara för skäl till alla dessa olikheter? Hvad angår det egentligen jernvägsstyrelsen, när jag kommer tillbaka, bara jag betalar resan? Hvarför skall jag resa billigare, om jag kommer tidigare hem? Kan det väl vara jernvägsstyrelsens sak att se till, att jag kommer hem i behörig tid och icke blir borta för länge, så att den skall betala mig, om jag kommer hem på den tid, som den tycker, men icke, om jag dröjer borta längre?

Biljetter och frimärken hafva en viss slägtskap med hvarandra. Tänk nu, om generalpoststyrelsen skulle falla på den idén att stämpla de frimärken, som jag t. ex. köper i dag, med ett visst datum och bestämma, att de icke skola gälla längre än en 30 à 40 dagar, så att jag måste konsumera dem före den tidens utgång, i fall jag vill hafva någon nytta af dem.

Eller antag, att jag kommer till en köpman för att köpa ett parti mjöl, och han frågar: "Inom hvilken tid ämnar herrn äta upp det?" — "Hvad angår det herrn egentligen?" svarar naturligtvis jag. "Jo", genmäler han åter, "om herrn äter upp mjölet inom 30 dagar, får herrn det för det och det priset; men om herrn icke inom den tiden använder det, så kostar det mera." Hvad är det egentligen för reson i allt detta? Har jag betalt varan, så må det vara min ensak, när jag

konsumerar den. Har jag betalt resan, så må det också vara min ensak, när jag gör den. En biljett bör gälla såsom ett frimärke, tills den blifvit begagnad.

Jag vet visserligen, att det der är någonting, som man fått ifrån utlandet, men jag förstår icke, hvarför vi skola rätta oss efter utlandet i allt sådant, som är dumt, när vi icke göra det i allt, som är klokt.

Dertill kommer äfven, att undantag medgifvas, så att i vissa fall biljettens giltighet utsträckes. Så var t. ex. förhållandet senast vid julen i år. Alla tur- och returbiljetter, som köptes strax före jul, gälde till den 18 januari. Hvad finnes då för ett förnuftigt skäl till att biljetterna *i allmänhet* icke ha längre giltighetstid, än de för närvarande ha?

I Norge gälla tur- och returbiljetterna åtminstone en månad, och på åtskilliga enskilda jernvägar i vårt land är giltighetstiden vida längre än på statens jernvägar. Herrarne behöfva blott se på den officiella "Tågtidtabellen" för att finna, huru ofantligt många undantag, som der förekomma. Ja, äfven för statsbanorna göras flera undantag.

Jag tog en gång tur- och returbiljett på en privatbana, och det förvånade mig då, att den icke gälde mer än 4 à 5 dagar. "Edra biljetter skola ju gälla 14 dagar", anmärkte jag. "Ja, *i allmänhet*", svarades det, "men lektorn skall äfven på statsbanan, och derför gäller den icke längre än så." Hvad kan det vara för skäl att behålla en sådan besynnerlig ordning? Då det varit så mycket tal i Riksdagen om en reform och behofvet deraf är så allmänt insedt, hvad är det då, som hindrar, att en sådan reform så snart som möjligt kommer till stånd?

En rundresebiljett får man köpa på det vilkor, att resan går upp till 600 kilometer och att man slutar på samma punkt, der man började. Om det nu i allmänhet skulle anses vara rimligt, att biljett för en resa af 600 kilometers längd erhölles till visst nedsatt pris — det blir ett slags zontariff — hvad angår det i alla fall jernvägsstyrelsen, om jag slutar resan på samma eller på annan punkt, än der jag började? Om jag t. ex. i Stockholm begär att köpa en rundresebiljett för en 600 kilometers resa, men på densamma vill resa till Falun, hvad har jernvägsstyrelsen då för intresse i att resan skall sluta just i Stockholm?

I stadgarne rörande dessa biljetter står vidare, att man under resan icke får beröra utgångspunkten. Det är ett stadgande, som icke kan upprätthållas. Jag ville en gång å Stockholms centralstation köpa en rundresebiljett. Den väglängd, jag skulle färdas, utgjorde 597 eller 598 kilometer, och jag kunde således icke få en rundresebiljett. Men då upplyste den, som sålde dylika biljetter, att om jag lade till en biljett från Stockholm till Sundbyberg, så blefve väglängden något mer än 600 kilometer. Ja, jag gjorde det; men naturligtvis hade jag måst, om jag verkligen rest till Sundbyberg, passera Stockholm. Och då hade resan icke slutat vid utgångspunkten.

Då jag för några år tillbaka var i Italien, föll i mina händer en tidtabell, förenad med kartor öfver tillåtna utländska rundresor, och det förvånade mig att der finna, att rundresornas begynnelse och slut ej alls behöfde gå i hop på samma punkt, utan att jag kunde få

börja på ett ställe samt efter en resa genom Schweiz och Tyskland o. s. v. komma tillbaka och hamna på ett annat ställe i Italien än det, hvarifrån jag utgick. Hos oss deremot måste man ofta, då man köper rundresebiljett och ej tänker stanna på samma plats, från hvilken man utgår, offra ett blad eller två af biljetthäftet. Det der ha vi från Tyskland. Jag köpte i somras en rundresebiljett från Leipzig öfver Schweiz, Würtemberg, Baden, Frankfurt, Köln till Hannover. Derifrån skulle jag till Bremen. Men biljett måste jag köpa tillbaka till Leipzig. Följden var, att jag måste offra en biljett mellan Hannover och Leipzig. Men hvad rimligt intresse för jernvägsförvaltningen kan det vara, att man skall stanna precis på den punkt, från hvilken man gick ut? Det vore af mycket stort intresse, säkerligen för hela landet, om man kunde få veta, huruvida man har att vänta någon reform i detta afseende snart. En krånglig lagstiftning kan ju vara berättigad, när menniskor hafva nytta af den, men om ingen menniska har någon nytta deraf, då synes den mig vara oberättigad.

En annan gren af vårt kommunikationsväsen, som jag också skulle vilja bringa på tal, är telefonen. Herrarne känna till den telefonukas, som kom den 1 november förlidet år. Den väckte en sådan storm öfver hela landet, att telegrafstyrelsen efter tre veckor måste taga den tillbaka. En annan ukas hänger deremot öfver oss ännu såsom ett högst ödesdigert hot. Den är mycket betänkligare än den ukas, som telegrafstyrelsen blef tvungen att taga tillbaka, jag menar ukasen af den 26 juni förlidet år, genom hvilken telegrafstyrelsen uppsagt samtrafiken med allmänna telefonbolaget i Stockholm. Rikstelefonen har verkligen gjort sig känd för en ganska illojal konkurrens gent emot det allmänna bolaget — jag tror det bara är en mening om den saken — och det är så mycket mera otillbörligt, som under de senare åren mycket tal har varit om att lagstifta mot illojal konkurrens, då det gält konkurrens mellan enskilda personer och enskilda bolag.

Man kan, när man betraktar denna konkurrens, ej undgå att i densamma se en bestämd sträfvan från rikstelefonens sida att, om möjligt är, qväfva allmänna telefonen, för så vidt ej allmänna på något sätt kan bringas att öfvergå i rikstelefonens ego.

När konkurrensen började mellan allmänna och rikstelefonen, skedde en öfverenskommelse, enligt hvilken allmänna erhöll koncession inom ett visst område, en cirkelperiferi med Stockholm såsom medelpunkt och en radie af 70 kilometer. I motsats deremot afstod allmänna hvarje rättighet att anlägga telefon å andra ställen i vårt land och öfverlät äfven de telefonnät, den egde å andra ställen, åt rikstelefonen. Jag nämner detta derför, att jag kommer att begagna uttrycket "stockholmsområdet" om det område, inom hvilket allmännas koncession gäller.

Rikstelefonens illojala konkurrens, såsom jag kallat den, har visat sig på mångahanda sätt. Den har visat sig t. ex. i fråga om anläggning och underhåll af telefonledningar. Då rikstelefonen anlagt ledning åt en enskild person *utom* stockholmsområdet, så har denne fått betala så lång sträcka deraf, som öfverskridit $^1/_2$ kilometer; men har rikstelefonen anlagt en telefonledning åt en person *inom* stockholms-

området, så har denne endast betalt hvad som gått öfver 2 kilometer. Således har rikstelefonen inom stockholmsområdet lagt sina ledningar gratis fyra gånger längre än utom stockholmsområdet. Samma har ock varit förhållandet med underhåll. Årsafgifterna utgöra inom stockholmsområdet — utom Stockholm — högst 30 kronor och utom stockholmsområdet lägst 50 kronor.

På många ställen betalar rikstelefonen också afgifterna för samtrafik med allmänna. Jag har t. ex. en bekant i Stockholm, som nyligen omnämnde ett sådant fall; och sedan har jag hört, att dylika fall äro ganska vanliga. Hans son har en egendom i Roslagen. Fadren har allmänna och sonen rikstelefon. Rikstelefonen betalar samtrafiksafgifterna, när sonen ringer på till fadren. Det är för öfrigt samma förhållande vid de s. k. riksdagstelefonerna: för hvarje samtal, som en riksdagsman från sin rikstelefon håller med en person på allmänna, får rikstelefonen betala till allmänna 10 öre. Jag kan icke kalla detta för annat än illojal konkurrens. För att återgå till nyss anförda exempel, så kan man förstå, att det vanligen går så till, att sonen ringer på från landet och frågar, om någonting händt i föräldrahemmet eller om man der vill honom något o. s. v. Nästan alla samtal gå alltså ut ifrån hans egendom; och rikstelefonen betalar 10 öre till allmänna för hvarje sådant.

Det har också händt, att rikstelefonen, för att undanträngа allmänna, erbjudit sådana allmännas abonnenter, som kunnat förmås dertill, att få rikstelefon gratis under 1, 2, 3, ja, ända till 4 år mot vilkor att, när deras kontrakt med allmänna gå ut, taga kontrakt med rikstelefonen. Man kan icke kalla detta lojal konkurrens.

Emellertid är detta någonting, som ej direkt berört allmänheten på annat sätt, än att den fått ganska låga och billiga telefonafgifter. Och i allmänhet har man icke haft något deremot. Men helt annorlunda ställer sig saken, om den gjorda uppsägningen kommer till stånd. Hvad blefve då följden af en sådan uppsägning? Allmänna telefonbolagets abonnenter här i Stockholm t. ex. skulle ej lida så mycken skada, ty om de ville tala med någon på rikstelefon, så kunde de springa till ett rikstelefonkontor. Det blefve besvärligt, men ändå ej så farligt. Rikstelefonabonnenterna i landsorten deremot, hvilka behöfde tala med allmänna här i Stobkholm, huru komme det att ställa sig för dem? Jag skall taga ett exempel från mig sjelf. Jag har rikstelefon i Gefle och allmänna i Stockholm. Om uppsägningen kommer till stånd, kan jag från min rikstelefon i Gefle ej tala med min familj i Stockholm å allmänna, och min familj kan ej heller från allmänna tala med mig i Gefle å rikstelefon. Min familj kan visserligen gå till ett rikstelefonkontor och tala till mig i Gefle, men sjelf är jag urståndsatt att derifrån tala med min familj, ty i Gefle finnes ej allmänna telefon. På samma sätt måste det bli för alla andra rikstelefonabonnenter. Då man nu betänker, att allmänna bolaget har öfver 27,000 abonnenter, kan man begripa, hvilken ofantligt stor olägenhet det här är fråga om. Det vore derför af stort intresse att få veta, huru regeringen ämnar ställa sig till denna sak. Tiden lider,

och samtrafiken upphör den 1 nästa juli, om icke några åtgärder vidtagas, som förhindra det.

Nu kan man svara, att rikstelefonen erbjudit allmänna bolaget att ingå nytt samtrafikskontrakt. Ja, det är sant, men det har skett på sådana vilkor, att hvar och en, som närmare tänker derpå, måste inse, att ett antagande af dem skulle leda till allmänna bolagets undergång; och det kan icke vara till nytta vare sig för allmänheten eller någon annan. Telegrafverket har en alltför stor öfvermagt deri, att det för sin telefonrörelse icke är underkastadt någon beskattning och dessutom har ett nästan obegränsadt rörelsekapital, som erhålles af staten för billig ränta o. s. v.

Men om nu rikstelefonen skulle kunna qväfva eller uppsluka allmänna bolaget, hvad skulle vi då ha att vänta? Många tänka: då skulle det bli mera reda och enkelhet i förhållandena. Men detta är långt ifrån antagligt. I en stockholmstidning — Dagens Nyheter — för 24 oktober förra året offentliggjordes en skrifvelse från chefen för telegrafverket till sekreteraren i den engelska telegrafstyrelsen, hvari han klagar öfver den konkurrens, som då, när brefvet skrefs, eller år 1895, var rådande, och de oresonligt låga telefonafgifter, som deraf vore en följd. Detta skrefs på en tid, då allmänna bolagets abonnementspris var 80 à 85 kronor. Men samma år 1895, i december, sänkte telegrafverket abonnementspriset här i Stockholm till 50 kronor. Hvad blir då följden, om allmänna bolaget qväfves? Naturligtvis kan telegrafstyrelsen icke behålla telefonafgifter, som äro "oresonligare" än de, som i nämnda skrifvelse stämplats såsom oresonliga. Dessa afgifter komma alltså att springa i höjden. Är för resten allmänna bolaget sådant, att det förtjent att qväfvas? Hvilken betydelse för telefonväsendets utveckling i allmänhet tro herrarne, att dess konkurrens med rikstelefonen haft? Hvar skulle vi stått, om vi haft riksmonopol på telefonväsendets område i vårt land, om icke allmänna bolaget varit en galande hane, som hindrat telegrafverket att slumra in ibland? Man behöfver blott resa till ett land, der statsmonopol finnes, för att få en föreställning derom. Res t. ex. till Berlin och försök att telefonera der; man kan bli rent galen, när man skall försöka sig på den saken. En mängd missförhållanden äro alltid frukter af monopol, och de visa sig icke minst, när statsverket har monopol på någonting. Denna sak är således ej blott ett stockholmsintresse — den är också detta, men det har mindre betydelse — utan äfven ett *riks*intresse af mycket stor vigt.

Efter detta skall jag, herr talman, be att få nämna några ord med anledning af det härordningsförslag, som Kongl. Maj:t framlagt för Riksdagen. För hvarje vän af fosterlandets frihet och försvar är det en glädjande företeelse att se, huru opinionen i vårt land sedan några år vändt sig i afseende på försvarsfrågan. Omkring år 1890 och tiden närmast derefter var "militarist" hvar och en, som önskade ett kraftigare försvar, "fredsvän" deremot hvar och en, som satte sig energiskt emot hvarje ökning af "försvarsbördan". Jag hade sjelf personligen ej så liten erfarenhet deraf. Nu åter tyckes den allmänna opinionen ha vändt sig så, att man vågar se ett verkligt försvars-

förslag rätt i ansigtet. Om här väcktes en motion, att vi från 90 dagars öfning skulle gå tillbaka till 42, tror jag icke, att någon enda bland herrarne skulle vara med derom. Alla skulle utskratta en sådan motionär. Men hvem minnes icke den frenetiska energi, med hvilken man år 1892 landet rundt kämpade mot öfningstidens utsträckning till de 90 dagarna?

När jag säger detta, ber jag emellertid att på samma gång få framställa ett par spörsmål, som det enligt min mening vore godt att få besvarade af vederbörande statsråd.

Det hölls för någon tid sedan en sammankomst på artillerihögskolan, hvarvid föredrag förekommo af major Tingsten och ett par andra officerare. Der talades mycket om de årliga ordinarie kostnader, som försvarsförslaget, fullt genomfördt, skulle vålla landet. Jag väntade minut efter minut att få höra någon antydan om de extraordinarie kostnaderna; men derom fick man ingenting veta. Man fick endast veta om den första uppsättningen så mycket som det, att kasernerna skulle kosta omkring 50 millioner kronor, men om de efter förslagets genomförande årligen återkommande extraordinarie kostnaderna talades icke ett ord. Detta är en anmärkning, som icke allenast jag gjort, utan äfven många andra. Man har försökt, såsom jag sett i en tidning, påstå — möjligen från officiöst håll — att detta är en fråga, som icke *kan* besvaras, emedan summan omöjligen kan beräknas, då man vet, huru tekniken alltjemt går framåt i fråga om konstruktion af vapen och annan krigsmateriel. Och naturligtvis kan det icke komma i fråga att begära uppgift om en summa, som icke skulle kunna slå fel på några hundra tusen, kanske någon million kronor. Men det vore i alla fall godt att få veta *någonting*. Någon hum om det der måste i alla fall regeringen redan nu hafva. På grund af den erfarenhet, man redan vunnit, skulle, synes det mig, regeringen kunna uppgifva den summa, till hvilken man rimligtvis kunde antaga, att de extraordinarie försvarsutgifterna skulle komma att uppgå.

Men detta är i alla fall en mindre vigtig fråga. En annan vida betydelsefullare är denna: "tror regeringen verkligen, att ett års öfningstid gör till fyllest?" Jag vet, att mången skall anse denna fråga mycket inopportun. Men för min del tror jag, att den icke skall visa sig så inopportun, som den först kan förefalla. Under den tid, jag varit vid riksdagen, har det förekommit alltför många tillfällen, då regeringen — jag vet icke, huru jag skall uttrycka mig — "lekt kurra gömma" med Riksdagen. Det har hetat: "om vi få det och det, då äro vi tillfredsställda, då är saken ordnad" o. s. v. Men sedermera, när saken väl och vackert blifvit genomförd, har det hetat: "vi äro ännu så godt som försvarslösa". Nu veta vi, att alla våra större grannar ha en öfningstid af minst 3 år. Tyskarne tänka visserligen på att minska tiden till 2 år, men jag har sett uppgifvas, att det sker med mycket stor tvekan. Fransmännen äro ock betänkta på att göra öfningstiden 2-årig, men det lär hota den fransk-ryska alliansens tillvaro, emedan Ryssland icke kan finna sig i en sådan försvagning af Frankrikes försvarskrafter. Nu frågas: tror regeringen verk-

ligen, att ett års öfningstid skall visa sig vara tillräcklig? Eller kunna vi vänta att efter 2 à 3 år, om denna härordning nu skulle antagas, få höra: "detta är icke tillräckligt; vår armé duger icke att sätta emot våra grannar?" Jag tror, att ett öppet och reelt uttalande från statsrådsbänken till svar på en sådan fråga skulle hafva ganska stor betydelse för frågans utgång i Riksdagen äfvensom för den allmänna stämningen i landet. Det är derför icke alls i försvarsnihilistiskt syfte eller i någon elak afsigt jag gör frågan, utan alldeles tvärtom.

Man har under diskussionen om förslaget talat mycket om, huru de unga arbetskrafterna skulle komma att dragas från jordbruket, i fall förslaget ginge igenom. Men deremot har ingen talat om hvad verkan det skulle hafva för den ungdom, som egnar sig åt studier. Redan nu är det allmänt erkändt, att studierna vid våra universitet upptaga oskäligt lång tid. Alla våra embetsmannabanor förutsätta studier vid universitetet, som gå vida utöfver allt, hvad andra länder på motsvarande områden ha att uppvisa. Man kan icke förstå, hvad det egentligen skall tjena till. Den, som något sysslat med universitetsstudier och följt med utvecklingen under de senare åren, vet, att ofantligt mycket af det, som våra studenter måste plugga i sig, icke tjenar till något annat än att förslita tid och kraft och föröda penningar — för att, så snart tentamen är gjord, glömmas bort igen. Någon betydelse för studenternas utbildning har det absolut icke.

Det vore lätt att inför denna kammare anföra ganska många märkliga exempel derpå. Universitetsstudiernas längd ökas också oupphörligt. Så snart en ny professor kommer, passar han på att visa sitt nit genom att öka studiekurserna, så att ytterligare några månaders arbete kräfves. Så går det undan för undan. Jag talade nyligen med en af våra mest framstående professorer om saken. Han ansåg, att det är alldeles galet som det nu är — "ingen menniska kan begripa", yttrade han, "hvar denna förfärliga konkurrens vid universitetet skall sluta." Våra studenter läsa mycket mer än för 30 à 40 år sedan. Deras lefverne företer i alla afseenden en väsentlig förbättring emot hvad som då var förhållandet. Men ändå komma de icke fortare, utan tvärtom senare från universitetet nu än då — om de bli dugligare tjenstemän nu än då, det kan bli en annan fråga. Kongl Maj:t har framlagt en finansplan för härordningsförslaget. Jag vill påpeka, att studenternas finansplan är för dem af icke så liten betydelse. Det är väl att hoppas, att regeringen skall genom ecklesiastikdepartementet vidtaga några åtgärder för att förkorta studenternas studietid. I annat fall få de, om de nu skola för militära ändamål tagas ifrån studierna ett helt år, ytterligare ett års förlängning af utbildningstiden, hvilken redan är alltför lång, mycket längre, än den behöfde vara.

Herr talman, jag har allenast en enda sak att tillägga, men den är, efter hvad mig synes, af utomordentligt stor betydelse, kanske större än någon af dem jag förut vidrört. På våra mötesplatser finnas stora förrådshus, i hvilka arméns förråd förvaras. Den indelte soldaten har sitt gevär med sig hemma, men den stora värnpligtsarméns gevär och mundering förvaras i stora förrådshus på lägerplatserna. Dessa förrådshus äro af trä, möjligen på någon plats af sten. De äro utan

någon bevakning, utan något skydd. Der bor visserligen en vaktmästare eller hvad man vill kalla honom, men hans bostad ligger kanske några hundra meter från förråden. Natt och dag stå dessa dyrbara förrådsbyggnader alldeles obevakade.

Jag har kommit att tänka på detta i sammanhang med det af många beskrattade, men af många mycket allvarligt upptagna talet om "ryska sågfilare", med andra ord spioner. Hvad hindrar, att sådana spioner eller andra, i händelse af fredsbrott, tutta eld på förrådshusen, hvilkas tillvaro och läge de i närvarande stund känna lika bra som hvarje svensk officer? Hvad hindrar, att de med dynamit spränga husen i luften? Och då truppen kommer tillsammans till förrådshuset för att få vapen och mundering så — Alles weg! Det synes vara att lemna en så vigtig sak alltför litet beaktad, om icke några åtgärder vidtagas för att skydda dessa förråd på ett kraftigt sätt i fredstid, så att i händelse af fredsbrott ej något sådant äfventyr inträffar, som kunde blifva i högsta grad ödesdigert för landet. Herrarne komma i håg, jag säger det sine comparatione, att det i ett grannland vid ett tillfälle befans, att i arméns förråd gevären voro sönderskrufvade; låsmekanismen var genom frånskrufning gjord oduglig. Nå, skulle det ej kunna låta tänka sig, att en gång i ett kritiskt ögonblick våra trupper skulle finna förrådshusen stå i ljusan låga? Jag förmodar, att herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet skall lemna Riksdagen upplysningar, som kunna vara tillfredsställande.

Herr Carlheim Gyllensköld: Herr talman, mina herrar! Då det vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition n:o 1 är det enda tillfälle, Riksdagen har att diskutera denna proposition i sin helhet, så tillåter jag mig anföra några moment, som jag anser vara antingen anmärkningsvärda eller för statsfinanserna oroande eller i något enskildt fall icke med rättvisan öfverensstämmande. Det har i år varit något svårare än vanligt att komma till rätta med statsverkspropositionen, derför att några embetsverk blifvit öfverflyttade på andra departement, än de förut tillhört. Derför kan det hända, att man misstager sig i fråga om ett och annat belopp, hvilket ock kan vara förklarligt med hänsyn till att tiden för studerandet af dessa ansenliga luntor varit skäligen knapp.

När en enskild gör upp sin årsbudget, så tänker han först på inkomsterna och sedan på utgifterna. Detta kan ej staten göra, ty i grundlagen är det bestämdt, att utgifterna först skola beräknas, och för nästa år äro de oerhördt högt upptagna, och att derefter inkomsterna skola uppskattas. Nu hafva inkomsterna efter min mening blifvit mycket spända, så spända, att jag befarar, att det skall blifva omöjligt att få in dessa belopp, då de skola utbetalas. Beräkningarna ha gått utöfver gränserna för vanlig ekonomisk försigtighet, och jag tror, att med afseende på landets ogynsamma läge det skall blifva temligen vanskligt att få nästa års statsbudget att gå i hop, helst det beräknade öfverskottet nog kommer att icke oansenligt förminskas, såsom t. ex. om spannmålstullarne måste vid en svag skörd — det Gud förbjude — suspenderas, enär det då än mer förrycker de högt

beräknade tullinkomsterna. Med rätta får man dock för visso erkänna, att mycket i statsbudgeten har sin grund i Riksdagens egna åtgärder. Det kan ju vara olämpligt, men det kan icke göras något dervid, och nog spela de ansenliga öfverskotten härvidlag en viss roll, då de lockat till nya utgifter, om hvilkas gagn för det stora hela meningarne kunna vara delade.

Jag vill nu i korthet vidröra några af de större inkomsttitlarne. Jernvägstrafikmedlen äro för år 1902 beräknade till sju millioner kronor, men efter min mening är detta helt visst en för hög beräkning, ty vi veta alla, att trafiken aftager och inkomsterna minskas. Dessutom äro en stor del af jernvägarnes anslagsbehof förlagda till sjette hufvudtiteln. Bland utgifterna äro uppförda fem och en half millioner kronor till ny rörlig materiel. Jag vågar hemställa, huruvida det kan vara nödvändigt att till den grad öka materielen under en period, då trafiken minskas. Hvad skulle jernvägsstyrelsen göra af den nya materielen, då den ej vore ute och rullade? Det finnes ej plats för den, den finge stå stilla på stationerna och rent af fara illa.

Tullmedlen äro, som jag antydt, i sjunkande. Detta anger en tillbakagång i landets ekonomi och i landets komsumtionsförmåga. De äro visserligen beräknade lägre än de tre uppåtgående åren 1897—1899, men att de skulle kunna inbringa 49 millioner kronor, det anser jag fast omöjligt.

Postmedlen äro beräknade till 12,4 millioner kronor. Detta är helt visst närmast en bokföringsåtgärd, ty brorslotten af postinkomsterna bruka gå till löner och dagliga utgifter, så att det belopp, som inlevereras, säkerligen stannar vid en mycket lägre siffra. Men här föreligger en felräkning på omkring 33 procent för två posthus, till hvilka det framstående embetsverket öfverintendentsembetet uppgjort kostnadsberäkningarne. Här synes mig föreligga en egendomlighet. Det står på ett ställe, att det finnes en brist på två posthus af 5,047,000 kronor, men denna brist är ej anmäld till fyllande. Detta är ett förhållande, som jag anser underligt, men jag kan ej förklara det. Det är förmodligen lätt nog att förklara, ehuru jag ej kan det.

Att beräkna bränvinsmedlen högre än vanligt, anser jag vara en mindre lycklig åtgård, då dermed åsyftas att täcka statsutgifter, ty med fördyrandet af bränvinet har af både regeringen och Riksdagen afsetts att befordra nykterheten, men icke att fylla statsbehof.

Hvitbetssockertillverkningsafgiften är, den likasom många andra inkomsttitlar, ganska svår att beräkna, och den är till och med svårare än andra, ty den beror ytterst på väderleken, och den är mycket oviss. Afgiften är beräknad till nio millioner kronor, i motsats till statskontoret, som beräknat den till åtta millioner kronor. I gynsamma förhållanden kan det ju hända, att den uppgår till nio millioner kronor, men under ogynsamma kan det lika väl hända, att den stannar vid fem.

Jag nämnde statskontoret. Det har ej undgått mig, att de allra flesta inkomsttitlar, som statskontoret beräknat, höjts ifrån stundom få 1,000 kronor, somliga med 10,000 kronor, andra med högre belopp.

Detta tyder på, att det varit ett tvångsmål att pressa upp statsinkomsterna för att få budgeten att gå i hop.

Så komma vi till skogsmedlen. De äro nu beräknade till sju millioner kronor, förra året till 4,6 millioner kronor. Jag tror för visso, att de kunna uppdrifvas till både sju och tio millioner kronor, men huruvida detta också är förenligt med skogarnes bestånd, derom föreligger, åtminstone så vidt jag funnit, icke någon utredning i den kongl. propositionen. Kanske det finnes en sådan utredning, men då har jag förbigått den. Detta synes mig derför möjligen vara en prekär inkomst.

För att få budgeten att gå i hop, ställer man skatteförhöjningar i utsigt. Den första, som fäst min uppmärksamhet, är en efterbevillning för år 1901. Denna synes mig alldeles obegriplig. Jag har frågat mig för och fått en del högfinansiella svar. Man har sagt, att det är alldeles korrekt, och detta måste jag då taga för godt. Men dertill föreslås för 1902 en tilläggsbevillning för fast egendom och för inkomst, hvilken bevillning jag ej kan betrakta annat än som ett exceptionelt negativt dyrtidstillägg för jordbruk, handel och näringar. Och detta torde icke vara egnadt att fägna vare sig jordbruk eller handel eller näringar. Jag vet nog, att den hänför sig till ett löfte från 1892, men jag tror, att det varit bättre, om det löftet infriats förut och så småningom. Nu kommer tilläggsbevillningen ej lämpligt, och den hade ej behöfts, om vi förstått att bättre hushålla under de goda tiderna. Det ena med det andra gör, att jag tycker, att inkomstberäkningen uppsatts för hög och att utgifterna borde blifva lägre. Och att vi gå tillbaka till en ogynsam tid, kunna vi förstå, när vi hafva en half- och helårsränta på sju procent, när exporten aftager och statsinkomsterna således också minskas, allt tydande på en aftagande produktionsförmåga. Under sådana förhållanden anser jag det något vågadt att pressa upp utgifterna. Tvärtom vore det efter min mening ekonomiskt klokt att sträfva efter en nedsättning af dem. Ett är säkert, och det är, att, om det skall fortgå på samma sätt, det snart är slut med statskassan. Nu hafva vi en budget på i rundt tal 160 millioner kronor. Det gör för fem millioner invånare 32 kronor i skatt för hvarje invånare, qvinnor och barn inberäknade. Det blir, mina herrar, en gräslig skatt, antingen den nu uttages på direkt eller indirekt väg.

Äfven jag skall tillåta mig något litet beröra de föreslagna utgifterna på fjerde och femte hufvudtitlarne. På den förra upptagas de till 46,793,400 kronor och på den senare till 21,051,700 kronor eller tillhopa 67,845,100 kronor. Men dessa utgifter kunna med säkerhet antagas gå till åtminstone 69 millioner kronor, derför att en mängd af detaljanslagen äro förslagsanslag, och äfven om de stanna vid 68 millioner kronor, så utgöra de tre sjundedelar af hela budgeten endast till militära ändamål. Det är dock mera, än landet tål vid. Huru varm försvarsvän man än är, och det är också jag, så häpnar man dock öfver sådana enorma utgifter. Nu vet man dessutom, att dessa militära utgifter icke stanna vid de angifna beloppen, utan växa och svälla, men det kunna vi ej betala. Jag tager mig derför friheten

hemställa till statsutskottet och särskilda utskottet, huruvida de ej kunna finna anledning att väsentligt pruta på dessa anslag.

Jemställer jag denna militärbudget med de manliga orden i trontalet, att "de förenade rikena befinna sig allt fortfarande i vänskapligt förhållande till alla främmande magter. Ingen anledning finnes, att icke detta lyckliga tillstånd skall få fortfara, fjerran såsom de förenade rikena hålla sig från all inblandning i andra magters angelägenheter", jemställer jag den vidare med fredskonferensens i Haag verksamhet, då frågar jag mig sjelf åtminstone, om vi ej kunde gå mindre brådstörtadt till väga.

Jemför man åter dessa 68,000,000 kronor, som äskas för militära ändamål, med anslagen under nionde hufvudtiteln, så finna vi, att anslagen till jordbruk och skogshushållning der upptagas till 5,058,800. Läggas dertill de 1,360,673 kronor, hvartill hushållningssällskapens andel uti bränvinsmedlen uppgår för år 1899 — och hvilken andel helt visst icke torde bli nämnvärdt större för år 1902, enär densamma för år 1900 icke erhållit någon vidare ökning — så blifver slutsumman af de anslag, som begäras till understöd för våra modernäringar, 6,419,473 kronor. I denna summa äro dock ej inberäknade de 1,118,400 kronor under nionde hufvudtiteln, hvilka äskas för geologisk undersökning, fiske, hafsundersökningar, frostminskning, kronoskogarnes afdikning, hamnar på Öland, ersättning för förskott, dyrtidstillägg och amanuenser, enär dessa utgifter afse ändamål, som endast i ringa mån beröra jordbrukets intressen. Dessa 6,419,473 kronor utgöra icke ens tio procent af det belopp, som kräfves för försvarsverket, och af sjelfva budgeten kan man således icke se, att jordbruk och skogshushållning äro våra begge modernäringar. Nu må det väl vara sant, att, såsom salig Holberg sade, det är skilnad mellan kung Salomo och Jörgen hattmakare; men att skilnaden i budgetshänseende mellan de nya och gamla modernäringarne skulle vara så stor, att den uttryckes med en så stor siffra som nittio procent, det hade jag ändå ej trott. För min del anser jag, att dessa fruktansvärda rustningskostnader komma att blifva en börda, som utsuger landet, förorsakar mångfaldiga olägenheter och verkar hämmande för andra kulturändamål.

Jag vill äfven nämna några ord om de nu för statsbudgeten så obeqväma dyrtidstilläggen, som föreslagits åt embets- och tjenstemännen. Förr i verlden ansågs kronans kaka vara liten, men dryg; drygheten har väl nu förminskats i samma mån, som anspråken stegrats. Dermed vill jag nu icke hafva sagdt, att jag skulle anse alla dyrtidstillägg obefogade, tvärtom tror jag, att flera af dem kunna vara med både rättvisa och billighet förenade. Men rättvisan och billigheten uti att härvidlag utesluta alla understödstagare, som komma under tionde hufvudtiteln, den kan jag icke finna, ty dessa personer hafva precis samma — om icke större — känning af de dyra tiderna som de lägre, i tjenst varande embets- och tjenstemännen. Nu skulle de föreslagna dyrtidstilläggen komma att belasta budgeten med nära 5 $^1/_2$ millioner kronor, och det kan nog hända, att dessa 5 $^1/_2$ millioner komma att svälla upp till 6 millioner, enär det vore meningen, att anslagen till dyrtidstillägg skulle på fem af de åtta hufvudtitlar, der de förekomma, utgöras af

förslagsanslag. Om nu de föreslagna dyrtidstilläggen till större eller mindre del blifva förordade af statsutskottet, så tillåter jag mig att för utskottet rekommendera, att det vilkor måtte tillfogas, att dessa nya dyrtidstillägg skola indragas, när billigare tider komma, så att det icke inträffar hvad som skedde förra gången, då dyrtidstillägg beviljades, eller att dessa bli permanenta, såsom de än i denna dag äro.

På samma gång jag får tacka herr statsrådet och chefen för kongl. jordbruksdepartementet för att han beaktat det mindre jordbrukets behof genom att föreslå anslag till premieringar och studieresor, måste jag beklaga, att herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet icke funnit samma anledning föreligga för ett förslag om löneförhöjning åt elementarläroverkens lärare, som herr jordbruksministern funnit för ett dylikt förslag beträffande länsveterinärerna.

Herr Eriksson i Bäck: Något hvar af herrarne har väl med största förvåning sett den nu äskade, oerhörda ökningen af anslaget till byggandet af jernvägen Gellivare—Riksgränsen, och litet hvar frågar sig nog: hur i all verlden kan sådant vara möjligt? Kunna verkligen arbetslönerna och materialkostnaderna hafva stegrats så enormt, att denna ökning af anslaget är nödig, eller hvad kan orsaken vara dertill? Ja, materialprisen hafva nog stigit betydligt under den tid, som förflutit, sedan det förra anslaget beviljades, men man kan ock påvisa, att de kostnadsberäkningar, som jernvägsstyrelsen uppgjort och hvilka legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition beträffande jernvägsbyggnader, icke äro tillförlitliga. Flera exempel derpå kan jag anföra ur dess kostnadsförslag beträffande Krylbo—Örebrobanan. I dessa beräkningar fans bland annat upptagen en kostnad af 95,000 kronor för stationsbyggnader vid Krylbo. Dessa hafva emellertid i verkligheten kostat 320,000 kronor. Endast grunden till stationshuset har kostat nära 45,000 kronor. Huru kan detta vara möjligt, mena herrarne, och detta med rätta. Grunden till detta stationshus är betydligt dyrbarare gjord än grunden till de under byggnad varande riksbanks- och riksdagshusen. Deremot är en del af godsmagasinen och en del af ladugårdarne till de utefter linien förlagda banvaktsstugorna byggda på trästolpar, det fins ingen stengrund under dessa byggnader; en del ladugårdar hafva trossbottnar, såsom man brukar i boningshus. Herrar landtmän torde finna, att detta byggnadssätt visst icke är lämpligt för ladugårdar.

Vid en bro öfver Sverkerstaån var kostnaden för grundgräfningen i 1896 års förslag beräknad till 4,800 kronor, men den har i verkligheten kostat öfver 16,000 kronor. Huru kan detta komma sig, tänka nog herrarne. Jo, till följd af dåligt gjordt spant, lyckades det icke att pumpa ut vattnet, utan lika mycket man pumpade ut på dagen, rann det in igen under natten, och så höllo de på i tre veckor. Då måste de täta spanten, och för att taga igen den förlorade tiden, skulle man arbeta äfven om nätterna. Men tillsynen var så godt som ingen. Följden häraf blef också, att en del arbetare i stället att arbeta lade sig att sofva, under det att en annan del spelade kort, men af-

löning skulle de naturligtvis hafva för detta sitt "nattarbete". Till slut vaknade dock någon af de öfverordnade, och arbetsförmannen blef afskedad, hvarefter en ny kom, hvilken i sin ordning afskedade $^3/_4$ af de under honom lydande arbetarne, och på några dagar gjorde de färdigt hvad som de andra skulle behöft flera månader för att åstadkomma, ehuru ända till 40 man varit sysselsatta med arbetet.

I kostnadsförslaget finnes upptagen en så lydande post: "länspumpning 2,000 kronor". Af ofvannämnda sätt att bedrifva arbetet ser det ut, som meningen varit att länspumpa ån, som drifver en qvarn med flere par stenar och att kostnaden derför skulle uppgå till nämnda belopp. Länspumpningen lyckades dock icke, utan man tillgrep utvägen att stänga qvarnen. Det är alldeles häpnadsväckande, att man för ett så litet brobyggnadsföretag skulle behöfva stänga qvarnen. Att märka är, att det icke finnes någon fors, der bron skulle läggas, utan lugnt vatten.

I närheten af samma bro har byggts en vägport. Der skulle också, enligt mitt förmenande, en brotrumma anlagts för att leda vattnet från åkerfältet under banan. Vederbörande gräfde i stället ett dike invid banvallen *emot* markens lutning, så långt, att diket, der det går under banan, har ett djup af 6 à 7 alnar. Hvad hände nu? Jo, genom att diket lades så nära banan och, märk väl, dess botten ända ned till den lösa såpleran, så blef jernvägsbankens tyngd för öfvermägtig, den sjönk sex fot, och jorden vräktes upp på andra sidan af diket och rälsen blef hängande i luften. Så togs det upp ett nytt dike, något längre från banan. Samma resultat. Banvallen sjönk återigen. Ny påfyllning måste göras, och så upptogs slutligen ett tredje dike, i rätt rigtning, icke parallelt med banan. Vid den här omtalade vägporten verkställdes bankens utfyllning ända intill densamma, oaktadt vederbörande ju visste, att der skulle uppföras s. k. vingmurar till stöd mot banken, så att denna icke skulle ramla ned på vägen. Man hade icke nog omtanke att bygga dessa vingmurar, innan banken lades, utan då banken blifvit färdig, gräfdes jorden åter bort för grundläggningen till vingmurarne, hvilket naturligtvis rätt mycket fördyrade arbetet. På enahanda sätt har det ock tillgått vid en del arbeten med brotrummor.

Der banan går öfver den s. k. Vestansjöbäcken, hafva också stora fel blifvit begångna; vederbörande tyckte det vara för dyrt att påla för grunden till bron, hvilket emellertid väl icke behöft kosta så synnerligen mycket. Man fann i stället på att, som det hette, "reglera vattendraget", d. v. s. förflytta det, så att man skulle få banan att gå öfver bäcken på ett annat ställe, än der den naturliga strömfåran gick fram. Men då gräfdes den nya strömfåran för nära intill banan och parallelt med densamma, och följden blef, att banan sjönk. Då gräfdes en ny strömfåra. Banan sjönk åter; men slutligen gräfdes en tredje strömfåra på tillräckligt afstånd.

Denna vattendragets s. k. reglering har kostat öfver 8,000 kronor. Till fyllning vid denna plats och vid vägporten vid Stenby har åtgått öfver 4,600 jernvägsvagnslaster, som med lastning och lossning kostat 10,000 kronor, alltså sammanlagdt öfver 18,000 kronor — och

då är det ändå en del andra kostnader, som jag icke lyckats taga fullt reda på.

När sådana händelser inträffa vid arbetsledningen, så är det icke underligt, att kostnadssumman springer upp så oerhördt, som den gjort.

Vid Sellinge station inträffade, att, sedan grunden för stationshuset var lagd, ja, sjelfva huset nästan färdigt, man gräfde upp marken intill grunden för att fylla ned något annat ämne för att hindra kälen att skada grunden. Då lades först lera i stället för den fyllning, som fans der förut; sedan gräfdes leran bort, såsom också varande otjenlig för ändamålet, och man fylde med stybbe i stället, och nu skulle det väl hafva varit bra. Men helt kort före banans öppnande för trafik gräfdes återigen stybben bort vid nedläggning af rör för afledning af takvattnet från stationshuset.

För att anföra ett annat exempel — en brotrumma uppgräfdes på våren, medan vattnet från sjön gick så högt upp, att det stod vid jordytan, och då marken i sig sjelf var lös, blef den derigenom ytterligare upplöst, och trumman blef tre gånger så bred, som eljest varit behöfligt, och den blef naturligtvis derigenom betydligt dyrare.

En annan brotrumma deremot, som låg högre upp, fick anstå, till dess banken blef utlagd, så att äfven den fick genomgräfvas.

Vid Skinnskatteberg finnes en brotrumma förlagd på en höjd, dit intet vatten kan ledas.

Vid Sellinge station har gräfts ett dike längs bangården, men då det befans, att vattnet icke ville gå emot lutningen på dikets botten, måste diket göras om.

Spåret för uppställning af vagnar för lastning af gods har man vid samma station förlagt så otjenligt, att stationsinspektoren redan måst ingå till vederbörande med hemställan att få ett stickspår förlagdt till andra ändan af bangården, som är lämpligare för lastning.

Vid nedrifning af vattentornet vid Vestansjöbäcken användes 10 à 12 man under flere dagar, då 4 man kunnat utföra detta arbete på en dag.

Vid telefonuppsättning vid Sellinge kommo 7 man och fingo gå i flere dagar utan sysselsättning i brist på materiel, men med en aflöning af 30 öre i timmen.

Vid Fors mosse i närheten af Blixterboda station gräfdes öfre jordlagret bort, som var genomväfdt af starka växtrötter — utaf hvad orsak det skulle gräfvas bort, kan jag icke förklara, ty marken var icke för hög. Sedan fyldes det på grus och annan fyllning. Och hvad hände då? Jo, banan sjönk så, att man behöfde fylla på 180 jernvägsvagnar fyllning. Men under den der påfyllningen med gruset hände det sig, att de fylde på en fot för högt, så att de sedan fingo gräfva bort denna öfverflödiga påfyllning igen.

Vid Blixterboda station, der banan korsar allmänna landsvägen till Linde, har vägen lagts om och öfvergången ordnats i banans plan på ett för allmänheten synnnerligen olycksbådande sätt.

Då banan var färdig — eller, rättare sagdt, skulle öppnas för trafik — så skulle naturligtvis också personalen placeras ut utefter banan. Men det befans då, att Blixterboda station var långt ifrån

färdig och att det var omöjligt för personalen att flytta in der. Men de kommo i alla fall dit, de skulle med i den stora foran ändå och lastades af vid Blixterboda. Det fans emellertid icke möjlighet för dem att bo i de byggnader, som voro ämnade för dem, utan de måste ackordera in sig hvar de kunde i närheten. Så t. ex. hade banvakten sin ko inhyst på ett ställe, sin familj på ett annat och sig sjelf på ett tredje. Stationskarlen och stationsinspektoren kunde ej heller bo i sina bostäder, utan måste skaffa sig rum hvar de kunde.

Vid Näfverkärrets hållplats har anordnats en byggnad för biljettförsäljning, som i uppsättning kostat 425 kronor, men som enligt utlåtande af en byggmästare mycket väl skulle ha kunnat uppföras för 150 kronor.

Arbetarne ha i allmänhet tjent så bra aflöning vid banan, att de ofta under arbetstiden sysselsatt sig med kortspel, för hvilket staten naturligtvis får betala dem, på hvad sätt deras aflöning än utgår.

Det har äfven uppgifvits för mig från riksgränsbanan, att en s. k. groparförman, d. v. s. den, som sköter om lastningen i grusgroparne, skulle förtjena ända till 40 à 50 kronor per dag. Jag har icke lyckats konstatera, huru härmed i sjelfva verket förhåller sig, ty ackorden gifva icke precis vid handen, att dessa förmän förtjena så höga summor, men jag har denna uppgift af en arbetare, som varit med der uppe, och jag har äfven liknande uppgifter beträffande krylbobanan af en fullt trovärdig person i min hemtrakt.

Man kan ju svara mig, att detta är orimligt, emedan de alls icke få så mycket betaldt. Man skall kanske visa mig, att ackordsprisen äro så och så mycket per vagn, och framhålla, att de sålunda icke kunnat förtjena så mycket per dag. Men jag kan icke frigöra mig från den tanken, att dessa påståenden hafva någon grund för sig. En sådan förman eger en egendom i Småland på 100,000 kronor. En annan har någonstädes i Norrland en större egendom. En tredje har insatt i bank 30,000 kronor.

Vid jordschaktningen har på en del ställen jorden kärrats ut för långt, så att den kommit utanför det blifvande staketet, hvarför naturligtvis ersättning kommer att begäras af vederbörande jordegare, och kostnaderna derför drabba antingen kommunerna eller landstingen eller kanhända staten sjelf.

Vid upphandlingen af virke för banans behof har det uppgifvits för mig af en trovärdig person, att beställning hos honom blifvit gjord under juni månad på virke af uppgifna dimensioner för öfver 4,000 kronor, som han hade att lasta vid närmaste station. Ordern kom på torsdagen; på måndagen skulle virket vara lastadt och afgå till Skinnskatteberg. Men hvarför så brådt? Jo, arbetarne väntade på det. De hade intet att göra, innan de fingo virket.

Samma person omtalade också, att den 2 januari hos honom gjordes en beställning på två vagnslaster virke, som genast skulle levereras. Men räkningen skulle utskrifvas på förra året — af hvad skäl kunde hvarken han eller jag förstå.

Dessa förhållanden äro, efter hvad jag för min del tycker, mycket märkvärdiga och ganska belysande för huru det är möjligt, att kostnads-

summorna vid jernvägsbyggnader kunna springa upp till så oerhörda belopp mot hvad som från början varit beräknadt.

Ett förslagskontrakt till generalentreprenad uppgjordes, men entreprenören var deri förbunden att utan ersättning verkställa de ändringar, kongl. jernvägsstyrelsen behagade bestämma, och inga anbud inkommo. Jag skall be att få nämna ett moment, som visar skiljaktigheten mellan förslagskontraktet och verkligheten. I kontraktet finnes upptagen skyldighet för entreprenören att bygga landsvägar från stationerna till 300 m. längd i medeltal för hvarje station. Nu har jag frågat jernvägsstyrelsen, om den bygger dessa vägar. "Nej", svaras det, "det är en kostnad, som jernvägsstyrelsen icke vill kännas vid."

Så föreställer jag mig, att det är i många andra fall; men jag har icke den sakkunskap, att jag har kunnat något närmare granska så vidlyftiga kontrakt som detta.

Då arbetsledaren behöfde taga fyllnadsämne från någon plats utanför banans område, underrättade han icke jordegaren derom, utan skickade helt enkelt arbetsfolk dit. Jordegaren kom och talade vid arbetsledaren och menade, att denne åtminstone bort underrätta honom om saken. Jordegaren fick då till svar ett mustigt uttryck, som jag ej här vill citera.

En annan jordegare der i närheten blef åhörare till ett samtal mellan samme arbetsledare och hans underordnade i fråga om en smula virke, som arbetsledaren ville taga af skog utanför banans blifvande område. "Det hafva vi väl icke rätt till", svarade arbetsförmannen, "det är utanför banans område." — "Det gör ingenting". — "Nej, det törs jag icke göra." — "Hvem bryr sig om det", frågade arbetsledaren. "Jo det gör jag", svarade jordegaren, som åhörde samtalet. Aterigen framslungades samma vulgära kraftuttryck af arbetsledaren.

Denne arbetsledare är nu ledig och kommer nog icke vidare att få taga någon befattning med statens jernvägsbyggnader. Detta är ju bra. Men flere än han skulle undan; det behöfves en rensning. De gamla äro för släppa. De unga äro oerfarna och hafva icke fått af de gamla den undervisning och ledning, som de behöft, hvilket är ett stort fel.

Jag har velat anföra dessa exempel och fakta, på det att herrarne hvar på sin ort vid de statsbanebyggnader, som kunna komma i fråga, må uppmärksamma huru det går till, så att icke vederbörande må så vårdslöst handskas med statens medel.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr Crusebjörn: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag vill med anledning af geflerepresentantens till mig framställda spörsmål be att få yttra några ord.

Han förklarade sig icke hafva funnit någon uppgift på de extra ordninarie kostnader, som skulle blifva en följd af antagandet af den ifrågasatta nya härordningen. Jag anhåller då att få hänvisa honom till sid. 134 i den kongl. propositionen med förslag till ny härordning. I samband med hvad som talas om kostnaderna i allmänhet för härordningen angifvas äfven de extra ordinarie anslag, som blifva en följd af antagandet af härordningsförslaget.

Hans andra spörsmål var frågan om den ettåriga utbildningstidens tillräcklighet. Det är en hufvudgrund i förslaget, som han der berörde. Det är gifvet, att man vid utredningen icke kunnat gå förbi en så vigtig sak. Frågan om utbildningstidens tillräcklighet finnes ganska fullständigt behandlad i generalstabens förslag, som till herrarne samtliga utdelats. Men äfven i den kongl. propositionen behandlas denna fråga fullständigt, så vidt jag kan förstå, på sid. 31, 32 och 33. Jag vill emellertid yttra några ord om dessa 365 dagar. Det är klart, att det är förenadt med en viss svårighet att bestämma utbildningstidens rätta längd. Ty egentligen skall man grunda sitt omdöme i dylika fall på erfarenheten, och innan man har tillämpat detta förslag, har man naturligtvis icke någon fullständig erfarenhet att bygga på. Beträffande den ställning i frågan, som jag för min del intager, så har jag gått ut derifrån, att jag borde föreslå en tid, som skulle vara fullkomligt tillräcklig för tillgodoseende af den militära fordran på fullständig soldatutbildning, *men icke heller en dag mera.* Ty det är klart, att denna tid icke bör göras längre, än hvad som är alldeles nödvändigt, enär uppoffringarna för den nya härordningen i väsentlig grad ökas på många sätt, i fall denna tid bestämmes längre, än nödigt är. Den erfarenhet, man har haft att bygga på, har man ju icke kunnat få vid de värnpligtiges nuvarande utbildningstid, 90 dagar; då dessa 90 dagar föreslogos, visste man, att den tiden var otillräcklig. Under den tid, som bestämmelsen om de 90 dagarne varit tillämpad, har man kommit till ett efter det allmänna omdömet och med hänsyn till tidslängden vackert resultat, men också fått ett alldeles slående bevis på, att denna tid är otillräcklig.

Men man har erfarenhet från annat håll, och det är den, man byggt på vid valet af dessa 365 dagar; det är nemligen erfarenheten från våra garnisonerade regementen, der vi sett, huru långt man kommer på ett år. Och man har dervid funnit, att då det här afses att utbilda mannen i ledet, så är denna tid tillräcklig för att komma till ett godt resultat. Att man i andra länder kräft längre tid, är en sanning. Men vi hafva också sett, att tid efter annan denna utbildningstid förkortats undan för undan. Så har skett både i Frankrike och Tyskland. Tyskland har ju gått ned från 3 års tjenstetid till 2 år, och tendensen går åt det hållet, att kanhända förr eller senare äfven denna tid något förkortas. Men när man der och äfven på andra håll bestämt utbildningstiden till flera år, beror det på andra omständigheter än den, att man endast vill utbilda mannen i ledet. Man har velat nå andra mål, nemligen att under samma tid kunna till fullo utbilda underbefäl m. m.; och äfven har man velat hafva ständig garnison med fullt utbildadt folk, och det får man naturligtvis icke utan flerårig tjenstetid, eftersom det folk, som kommer in, icke blir fullt utbildadt, förrän ett år har gått. Man har således der velat nå äfven annat, än man här önskat komma till.

Den ärade representanten på geflebänken nämnde ock några ord om våra förrådshus. Han framhöll, att de i allmänhet utgjordes af trähus, hvilket vore riskabelt med hänsyn till eldfarligheten, äfvensom att de vore utan tillräcklig bevakning. Detta är naturligtvis en mycket

beaktansvärd sak. Klart är, att det vore ur alla synpunkter förmånligare, att alla dessa förrådshus vore af sten. Men lika klart är, att hänsynen till kostnaderna nödvändiggjort deras uppförande af trä. Hvad bevakningen beträffar, utgöres den förutom af den förrådsvaktmästare, hvarom den ärade representanten talade, i allmänhet äfven af förrådsförvaltaren, som i regeln har sin bostad i närheten af förrådet. Det är ju tydligt, att dessa två icke kunna bevaka förrådet, så att det är skyddadt mot illdåd och dylikt, som af den ärade talaren ifrågasattes. För att på ett tillfredsställande sätt ordna en bevakning af det slaget, skulle erfordras en vaktstyrka, som året om hölles på dessa platser, men det vore naturligtvis förenadt med betydande kostnader. Der förråden ligga i garnisonsorter, finnes tillbörlig vakt vid förråden. Äfven enligt det nya förslaget skulle förråd, som äro belägna i garnisonsorter, i allmänhet erhålla tillbörlig bevakning. Att åter på hvarje mötesplats året om hålla en truppstyrka, är, som nämndt, förenadt med stora uppoffringar. Deremot torde det vid fara för krig eller vid mobilisering befinnas nödvändigt att ofördröjligen inkommendera en särskild vaktstyrka för förrådens bevakande, till dess trupperna hinna blifva mobiliserade.

Herr Wallenberg: Då en statsverksproposition af så betydande dimensioner blifvit Riksdagen förelagd, torde det icke vara ur vägen att ur näringslifvets synpunkt något belysa de här framlagda siffrorna i synnerhet med hänsyn till *möjligheten att fylla de kraf*, som blifvit stälda på statskassan.

Vi hafva under de gångna åren haft synnerligen lyckliga tider. Näringslifvet har gått framåt och arbetat under gynsamma förhållanden. Jordvärdena ha stegrats och tomtvärdena i städerna hafva högst väsentligt uppskrufvats. Fondpapperen ha nått pris som aldrig tillförene.

På grund af allt detta har ansetts, att vår nationalförmögenhet i högst väsentlig mån gått framåt. Men månne detta är baseradt på alldeles säkra grunder? Månne icke lika snart en tillbakagång kan ske?

Inom näringslifvet finner man, att kurvor, som angifva ett framåtskridande, följas af kurvor, utvisande en nedgång. Vi hafva nyss lemnat bakom oss en höjd på kurvan och befinna oss nu säkert i utförsbacken. Många olycksprofeter framkomma vid dylika tillfällen med råd och uppmaningar att göra indragningar på alla håll för att kunna möta de svåra tiderna. Jag tror, att ett dylikt åskådningssätt icke är klokt, utan endast kommer att öka farten i utförsbacken. Tvärtom skulle jag för min del vilja uttala, att man vid dylika tillfällen mer än någonsin sökte se till, att möjlighet bereddes att motverka inkomsternas nedgång genom ökad afsättning af produkterna. Särskildt i vårt land, der det blifvit en vana att så vidt möjligt behålla arbetstillgången på samma punkt, så att arbetarne ej behöfva afskedas, när produktionen af en eller annan anledning är mindre lönande, är detta vigtigare än på många andra håll.

Men huru skall man ernå detta? Huru skola vi kunna rätta vår så olycklig blifna handelsbalans? Enligt mitt förmenande skulle det

lättast och ändamålsenligast ske genom att söka öka vår export. Men för att nå detta, måste vi söka *förbättra våra kommunikationer utåt.* Vi hafva egnat mycken, kanske alltför mycken omsorg åt kommunikationerna inom landet. Vi ha trott, att i och med detta vårt näringslif skulle vara tillgodosedt. Men det är icke tillräckligt att utveckla och förbättra kommunikationerna endast inom landets gränser. Vi måste se till, att kommunikationerna blifva tillfyllestgörande äfven utöfver dessa gränser till afsättningsmarknaderna för våra produkter.

Om vi nu se till, huru dessa kommunikationer utöfver våra gränser äro beskaffade, så skola vi finna, att de flesta s. k. fasta ångbåtslinierna till vår östra kust äro så beskaffade, att *importen* besörjes med stor punklighet. På dagen afgå fartygen från de mera betydande handelsplatserna, såsom Bordeaux, Havre, Antwerpen, London, Hull, och en köpman kan med noggranhet beräkna, när han skall finna lägenhet för de varor, han önskar försända i rigtning *till Sverige.*

Men huru förhåller det sig med kommunikationerna i den motsatta rigtningen, som för vår *export* äro så ytterst vigtiga? En köpman, som önskar afsända varor till utlandet, mötes vid förfrågan om huru det skall tillgå oftast af svaret: "En båt afgår då och då till Bordeaux eller Antwerpen, men icke direkt; den går först till Norrland för att hemta en trälast. Huruvida ni finner lämpligt att med den lägenheten försända edra varor till respektive destinationsorter, det må ni sjelf afgöra." Omsorgen om sin vara, tidsförlusten, som uppstår genom varans försändande på dylikt sätt, kommer i många, kanske de flesta fall att hos varuafsändaren framkalla en viss tvekan, om han bör under dylika omständigheter våga afyttra sina produkter.

Då kommunikationerna äro så ensidigt inrättade, som nyss antyddes, är det nog icke sannolikt, att mången skall känna sig lockad att göra affärer genom export, d. v. s. utsända svenska varor till utlandet. Derför synes det mig vara af största vigt, att något göres för att få slut på det närvarande oefterrättlighetstillståndet — annars torde exporten framdeles som hittills komma att blifva efter importen.

Till belysning häraf skall jag be att få anföra ett exempel. En köpman i Stockholm skulle försända ett parti tjära till Antwerpen; det var ej mycket, endast 300 tunnor. På tillfrågan, huru lägenhet derför skulle erhållas, hänvisade jag honom till det bolag, som besörjer den regelbundna förbindelsen med denna plats. Sedan berättade han för mig, att han fått den upplysningen, att det skulle kosta 6 francs per fat eller icke mindre än 48 francs per ton — en orimligt hög frakt. "Jag kan icke våga mig på denna affär", sade han, "icke derför att det ej skulle kunna gå att med vinst afsätta partiet i Antwerpen äfven med denna höga frakt; men jag kan icke veta, om icke endera dagen någon af mina konkurrenter finner en billigare lägenhet och uppträder på afsättningsorten såsom konkurrent till mig. Skulle det ske, komme jag ej att få tillräckligt betaldt för min vara; derför måste jag afstå från affären." Detta nu beskrifna fall är mycket typiskt; sådant förekommer ofta och är derför värdt beaktande. Ty just derför, att goda regelbunda förbindelser ej finnas, med hvilka äfven de små köpmännen kunde försända mindre partier, komma dessa

ej i tillfälle att göra några affärer; och utan att ha varit en liten köpman i början, blir man aldrig en stor.

Nu kan man fråga: hvarför göra icke skeppsredare och näringsidkare något för att afhjelpa detta tillstånd? Anmärkningen är alldeles befogad och jag har hört den framställas från många håll. Det har sig emellertid ej så lätt nu för tiden för en enskild näringsidkare att gå, så att säga, till storms mot verldsmarknaden, dit våra varor dock måste söka sig. Der måste den samlade kraften hos näringslifvet uppträda, der måste det ega allt det stöd, som kan gifvas från hemlandet. Och om äfven den enskilde näringsidkaren skulle vara betänkt på att våga den dusten och vara villig att under några år arbeta utan förtjenst, måste han dock rygga tillbaka från försöket vid tanken på, att, om han gjorde dessa uppoffringar, han kanske efter några år skulle få en hel del konkurrenter, hvarigenom han skulle gå miste om lönen för sitt arbete. Det är med hänsyn härtill, som det synes mig vigtigt, att ordnandet af kommunikationerna till våra grannländer blir en angelägenhet, som icke allenast beror på den enskilde näringsidkaren, utan beror på och omhänderhafves af statens organ, åtminstone i så måtto, att ledningen och särskildt initiativet tillkommer dem.

Statsmyndigheterna och näringsidkarne leka i stället för närvarande kurra gömma med hvarandra i dessa vigtiga angelägenheter. Näringsidkarne se i embets- och tjenstemännen sfinxer, för hvilka de ha all aktning och vördnad, men af hvilka de endast kunna påräkna ringa stöd; och för myndigheterna betyder oftast den formella behandlingen mer än initiativet.

Detta går emellertid icke an i det ekonomiska krig, som försiggår och i ännu högre grad än hittills kommer att försiggå nationerna emellan. Der duger det ej, att en nation i kampen uppträder med splittrade krafter. Den måste samla och koncentrera all sin styrka, ty lika som i ett vanligt krig, beror resultatet i första hand på förberedelsen och den öfverlägsna, kraftiga ledningen från fältherren och från generalstaben i vida högre grad än på den enskilde soldatens tapperhet. Jag önskar ådagalägga, att vårt näringslif behöfver en sådan ledning af myndigheterna, ty utan den ledningen, utan initiativ och utan den sammanhållande kraft, som från myndigheterna måste utgå med afseende å näringslifvets deltagande i den ekonomiska striden nationerna emellan, kan Sverige icke upptaga en kamp på näringslifvets område, utan måste — såsom under de senaste åren — se sin export gå tillbaka eller åtminstone icke ökas.

Det har påståtts, att vi äro rika och att vi skulle kunna bära betydande bördor. Ja, äfven jag är benägen att omfatta den meningen, men endast under den bestämda förutsättningen, att vi väpna och rusta oss på det ekonomiska området så, att vi vid de ökade utgifterna för statsverket äfven hafva ett kraftigt ekonomiskt näringslif till underlag.

Mina herrar! Jag hoppas att vinna understöd för min uppmaning till Kongl. Maj:ts regering att göra allt, för att äfven kreditsidan blir lika omsorgsfullt behandlad som debetsidan.

Herr Fredholm: Herr talman! Då jag i dag infann mig här uti plenum, hade jag icke tänkt att deltaga i debatten, men under densamma hafva yttranden fälts, som gjort, att jag icke kunnat underlåta att begära ordet för att bära fram något, som ligger mig på hjertat, och jag har trott, att om detta bör sägas, så skall det ske nu, på det att, om mina ord blifva något beaktade, man må vidtaga åtgärder i syfte att snarast möjligt realisera hvad jag anser vara af synnerlig vigt.

Enligt mitt förmenande beror ett lyckligt genomförande af förslaget om en ny härordning helt och hållet på, huru man lyckas lösa den ekonomiska sidan af saken. Jag tror för min del icke, att icke Sveriges folk för närvarande kan bära en så stor ekonomisk börda, som nu är fråga om — ty man tror gerna det man hoppas — men om det också är möjligt, att svenska folket nu kan uthärda en sådan skattebörda, qvarstår dock frågan, och en fråga af mycket allvarsam beskaffenhet, om det också skall kunna det under i ekonomiskt hänseende svåra tider. Vårt skattesystem är ju hufvudsakligen bygdt på indirekta skatter, förnämligast på konsumtionsskatter, och på sätt den siste talaren framhöll, vexla konjunkturerna, så att de ibland äro gynsamma, ibland dåliga, hvaraf följden blir den, att under de goda tiderna flöda dessa på konsumtionen grundade skatter rikligen in i statskassan, men under de dåliga tiderna blir det ebb i statsinkomsterna. Huru skall det vid sådant förhållande gå med inkomsterna i tider af nöd — ett ord, som kanske låter sällsamt att tala om i tider sådana som de närvarande, ty det är så länge sedan vi hade nöd här i landet, att de flesta, som här sitta, måhända icke hafva någon personlig erfarenhet deraf. Det har dock funnits sådana tider af nöd, att man af brist på pengar nätt och jemt kunnat hålla statsskeppet flytande, och sådana tider kunna för visso återkomma; åtminstone synes mig försigtigheten bjuda, att man tänker sig, att så *kan* ske.

Huru skall det gå, om de indirekta skatterna, som skola bära upp den föreslagna försvarsbudgeten, svika? Hvad skall man då tillgripa för att fylla det, som brister? Enligt min mening finnes för sådant ändamål blott ett medel att tillgripa, och det är att använda skatteskrufven för att med den pressa fram hvad som behöfves på den direkta inkomstbevillningens väg; sådant svider förstås, och det svider hårdt, men den svedan måste man då underkasta sig, ty för att upprätthålla en försvarsorganisation kan det ej hjelpas, att man får underkasta sig högst betydande offer. På det att detta offer emellertid skall vara möjligt och leda till dermed afsedt resultat, fordras likväl, att offret eller, närmare bestämdt, skattetrycket blir jemnt fördeladt på de skattdragande, så att alla få bära lika stor börda i förhållande till sin förmåga, en börda, som, på detta sätt delad, kan bäras med större lätthet, än om bördan träffar somliga hårdare och andra lindrigare. Under den tid jag deltagit i Riksdagens förhandlingar, har ofta med kraft och allvar framhållits, att det är nödvändigt att få till stånd ett skattesystem, genom hvilket man till statsutgifternas bestridande kan uttaga direkta skatter i en afsevärdt högre grad än hittills, särskildt då andra skattekällor svika, och man har också

framhållit, huru nödvändigt det för uppbyggandet af ett sådant rationelt skattesystem är, att man har kännedom om de verkliga förhållandena närmast med hänsyn till inkomsternas fördelning samhällets medlemmar emellan.

Jag tillät mig redan vid 1892 års urtima riksdag framhålla, huru ytterst nödvändigt det är, att vi få kunskap om, huru det verkligen står till här i vårt land med afseende på de enskilda medborgarnes förmåga att bära skattebördorna, och har sedermera förnyade gånger gjort framställning derom. En sådan kunskap är i synnerhet af vigt för att kunna rätt bedöma två frågor, som begge äro af den största betydelse för uppgörandet af ett direkt skattesystem, nemligen den progressiva beskattningen och beskattningen af *all* inkomst, äfven aktieegarnes för den inkomst, de hafva af sina aktier. Som det nu är ställdt, står det icke till att med hänsyn till det ena som det andra göra något slags beräkning, huru det under vissa förutsättningar skulle gestalta sig, om man vidtoge en föreslagen åtgärd. Någon mening i det hänseendet kan man ej bygga på kända förhållanden. Allt hvad som i diskussionen derom blifvit sagdt för och emot har varit bygdt på gissningar och antaganden, såsom det är "högst sannolikt" och "helt naturligt" och så vidare; men på dylik grund kan man icke med någon grad af säkerhet bygga ekonomiska beräkningar, och med försäkringar kan man icke gendrifva motståndare, som icke tro på försäkringarne. Kan man deremot grunda sin mening på erfarenheten, ja, då kommer man fortare, skyndsammare och säkrare till ett önskvärdt resultat. Det är med hänsyn till dessa två saker — progressiv inkomstskatt och aktiebeskattning — som man bör hafva kännedom om, huru antalet af rikets invånare fördelas på de olika inkomstklasserna och till huru mycket man kan beräkna utdelningen af de i riket existerande aktiebolagen. En sådan kännedom kan man få utan att tillsätta någon komité. Kunskapsmaterial saknas ej. Ty i kammarrätten finnas alla taxeringslängder för hela riket, och i patent- och registreringsverket kan man få uppgifter rörande alla aktiebolag, d. v. s. alla de upplyssningar, som man behöfver för att bilda sig ett omdöme i fråga om aktiebeskattning. Att göra upp ett system för att bringa detta kunskapsmaterial i en öfversigtlig form är icke svårt, och att skaffa folk och biträden för arbetet med att sammanföra de olika uppgifterna och bearbeta dem möter icke heller några svårigheter. Det hela inskränker sig sålunda till att tillsätta en tillräckligt stor arbetspersonal, stor i samma mån man vill utföra arbetet på kortare tid. Alltsammans är således en penningfråga.

Det är just med anledning af detta, som jag tagit mig friheten begagna tillfället att uttrycka den önskan och den förhoppningen, att regeringen ville vidtaga någon åtgärd för att ju förr dess hellre bereda oss möjlighet att få kännedom om, huru förhållandena i verkligheten gestalta sig i förberörda hänseenden. I saknad af en sådan kännedom tror jag för min del, att det framdeles kommer att gå, som det gått hittills, att den ene påstår och försäkrar en sak och den andre motsatsen, och ingendera kan öfvertyga den andre. Men skulle man kunna föra in resonnementet på en solidare basis, förefinnes det utsigt till att

snarare och kanske snart nog kunna komma till en lösning af frågan, och en sådan lösning är i mina ögon ett ytterst nödvändigt vilkor för genomförandet af härordningsförslaget.

Herr vice talmannen Swartling: Jag skall be att få säga ett par ord med anledning af en passus i den ärade talarens på hallandsbänken yttrande. Han framhöll, hurusom, då nu utgiftsstaten slutade på 160 millioner kronor, detta skulle i rundt tal göra 32 kronor per individ i vårt land, samt ansåg, att det vore en skattebörda, som han icke trodde det vara möjligt att bära. Det har nu roat mig att se efter i "Almanach de Gotha", huru denna sak ställer sig i andra länder. Jag vågar visserligen icke påstå, att uppgifterna äro fullt exakta, men de kunna dock tjena till jemförelse. Det visar sig då, att i Tyskland gå statsutgifterna per hufvud till 77 $^1/_4$ riksmark eller ungefär 69 kronor, d. v. s. mera än dubbelt mot hos oss. I Frankrike ställa de sig omkring 92,1 francs, eller 66 kronor per individ, således äfven der mer än dubbelt; i England till omkring 3 $^2/_3$ pund eller 66 kronor; också mer än dubbelt. I Belgien gå de till 67 $^2/_3$ francs eller omkring 48 kronor. I Danmark är man redan uppe vid de 32 kronor, som vi genom antagandet af denna budget skulle komma till; och i Norge belöpa sig statsutgifterna till 42 $^1/_3$ kronor per hufvud; således vida mer, än hvad det skulle blifva hos oss.

Med detta har jag icke velat säga, att det ej skulle vara önskvärdt, och mycket önskvärdt, om summan kunde nedbringas, utan att något blefve lidande derpå; men å andra sidan har jag velat framhålla detta för att visa, att vi icke hafva någon så synnerligen stor anledning till oro i detta afseende; och det är denna oro i sinnena, som jag velet förebygga genom denna jemförelse.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, beslöt kammaren att hänvisa de delar af ifrågavarande proposition, som innefattas under fjerde och femte hufvudtitlarna, med undantag dock af punkterna 48 och 49 å fjerde hufvudtiteln samt punkterna 44—46 å femte hufvudtiteln, till det särskilda utskott, Riksdagen beslutit tillsätta, samt statsverkspropositionen i öfrigt till statsutskottet.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken jemte dermed sammanhängande lagförslag;

med förslag till lag om inteckning i fartyg jemte dermed sammanhängande lagförslag;

med förslag till lag om rätt till jagt, till lag om ändrad lydelse af 24 kap. 13 § strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd den 25 april 1889;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 18 §§ i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning;

med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884; och

angående utbyte af jord mellan kronan och Jönköpings stad.

Samtliga de kongl. propositionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Vidare öfverlemnade herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

om förändrad lydelse af § 4 i nådiga förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895;

angående ändrad lydelse af 1 och 7 §§ i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst m. m.;

angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901;

angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter litteratören Philip Jakobson; och

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter smeden Gustaf Pettersson från Björktorp;

Jemväl dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 4.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motioner, hänvisades:

herr *O. Nylanders m. fl.* motion, n:o 17, till statsutskottet;

herr *A. Th. Carlheim Gyllenskölds* motion, n:o 18, till statsutskottet;

herr *J. A. Kinnmans* motioner, n:o 19 till lagutskottet och n:o 20 till tillfälligt utskott;

herr *A. H. Göthbergs* motion, n:o 21, till statsutskottet;

herr *J. W. Spånbergs* motion, n:o 22, till statsutskottet; och

herr *E. Smiths* motion, n:o 23, till tillfälligt utskott.

§ 5.

Föredrogs justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna embetsberättelse, dervid justitieombudsmannens framställning angående

förhöjning i den aflöning, som tillkommer vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen, hänvisades till statsutskottet och berättelsen i öfrigt till lagutskottet.

§ 6.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *E. Persson* i Borrby, n:o 24, om tillägg till § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

herr *H. Sandén*:

n:o 25, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande i konkurslagen af bestämmelser rörande medel, som efter slututdelning i konkurs innestå hos syssloman; och

n:o 26, om pension åt kronofogden A. J. Bergmarks enka Maria Helena Bergmark, född Möller;

herr *A. Johansson* i Möllstorp *m. fl.*, n:o 27, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af taxan för arfvode åt vissa i civil tjenst anstälde läkare för enskild sjukvård m. m. den 31 oktober 1890;

herr *O. Trapp:*

n:o 28, om ändring af tulltaxerubriken "Kautschuk eller Gummi elasticum, vulkaniserad eller icke, samt Guttapercha: arbetad"; och

n:o 29, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i syfte att inskränka utländska agenters försäljningsrätt inom Sverige;

herr *N. Andersson* i Pettersborg, n:o 30, med förslag till ändrad lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

herr *O. Anderson* i Hasselbol, n:o 31, med förslag till ändring af § 16 riksdagsordningen;

herr *Ch. Olsson* i Rögle, n:o 32, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af 7—11 §§ af 5 kap. strafflagen i fråga om rätt till nödvärn;

herrar *A. Johanson* i Mossebo och *A. Magnusson*, n:o 33, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändrad lydelse af kongl. förordningen angående häradsting den 17 maj 1872;

herrar *Hj. Sjövall* och *J. G. Hazén*, n:o 34, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om beredande af sabbatshvila åt tjenstemän och betjente vid postverket m. fl.;

herr *E. Hammarlund m. fl.*, n:o 35, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om statsbidrag till aflönande af vikarier för sådana lärare och lärarinnor vid högre folkskolor, hvilka af sjukdom äro urståndsatta att fullgöra sin tjenst; och

herr *J. Widén*, n:o 36, angående aflöningsförmånerna för sysslomannen vid Nyköpings hospital.

Samtliga de nu afgifna motionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,29 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Torsdagen den 24 januari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:o 37, angående användande af riksbankens årsvinst;

herr *H. Segerdahl*, n:o 38, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lag, hvarigenom familjefideikommisstiftelser i fast egendom upphäfvas m. m.;

herr *J. Larsson* i Presstorp, n:o 39, angående beviljande af anslag till lånefond för inrättande af tidsenliga fattiggårdar;

herr *C. W. Hultstein*, n:o 40, angående beviljande af viss ersättning eller ock årlig pension åt förre godsegaren Frithiof Sandberg;

herr *P. Törnqvist*, n:o 41, angående det område, inom hvilket riksbankens afdelningskontor i Göteborg skall drifva sin rörelse;

herr *C. J. Jakobson*, n:o 42, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående afyttrande för byggnadsändamål af vissa delar utaf det s. k. Ladugårdsgärdet m. m,; och

herr *M. F. Nyström*, n:o 43, angående Stockholms stads brandförsäkringskontors påförande af bevillning för inkomst;

Samtliga dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos för remiss till utskott Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen; dervid till lagutskottet hänvisades Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken jemte dermed sammanhängande lagförslag.

Härefter föredrogs Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i fartyg jemte dermed sammanhängande lagförslag, i sammanhang hvarmed herr talmannen lät uppläsa ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 29, med inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess beslut, att ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvar-

dera kammaren, skulle tillsättas för behandling dels af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, dels ock af de öfriga frågor, hvilka afse ändring i sjölagen.

Berörda protokollsutdrag blef på begäran bordlagdt, hvadan frågan, till hvilket utskott Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition skulle hänvisas, blef hvilande till nästkommande sammanträde.

Härefter föredrogs hvar för sig och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner:

med förslag till lag om rätt till jagt, till lag om ändrad lydelse af 24 kap. 13 § strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående tiden för nyttjanderättsaftals bestånd den 25 april 1889;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 4 kap. 11 § strafflagen;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 18 §§ i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning;

med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn emellan enskild jordegare och landbo; och

med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Kongl. Maj:ts härefter föredragna proposition angående utbyte af jord mellan kronan och Jönköpings stad hänvisades till behandling af statsutskottet.

Vidare öfverlemnades till bevillningsutskottets handläggning Kongl. Maj:ts propositioner om förändrad lydelse af § 4 i nådiga förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; och

angående ändrad lydelse af 1 och 7 §§ i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst m. m.

Efter föredragning härefter af Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901, begärdes ordet af

herr vice talmannen Swartling, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren för sin del ville besluta, att under förutsättning, att Första Kammaren samtycker dertill, hänvisa denna proposition till det särskilda utskott, som kamrarne beslutat tillsätta för behandling af vissa frågor rörande försvaret. Jag anhåller jemväl, att kammaren derjemte måtte besluta, att, för den händelse kamrarne icke enas om öfverlemnande af denna proposition till särskilda utskottet, propositionen skall hänvisas till bevillningsutskottet.

Kammaren biföll hvad herr vice talmannen sålunda föreslagit; och skulle, jemlikt stadgandet i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, Första Kammaren inbjudas att i kammarens ifrågavarande beslut angående tillsättande af särskildt utskott förena sig.

Emellertid anmälde herr talmannen härefter ett från Första Kam-

maren nu ankommet protokollsutdrag, utvisande, att Första Kammaren i ärendet fattat enahanda beslut som Andra Kammaren; och beslöt kammaren i anledning häraf att hänvisa den senast föredragna propositionen till det särskilda utskottet för behandling af vissa frågor rörande försvaret.

Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, som härefter föredrogs, blef hänvisad till bankoutskottet.

Slutligen öfverlemnades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter litteratören Philip Jakobson; och

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter smeden Gustaf Pettersson från Björktorp.

§ 4.

Efter föredragning vidare af de på kammarens bord hvilande motioner, hänvisades:

herr *E. Perssons* i Borrby motion, n:o 24, till lagutskottet;

herr *H. Sandéns* motioner, n:o 25 till lagutskottet och n:o 26 till statsutskottet;

herr *A. Johanssons* i Möllstorp *m. fl.* motion, n:o 27, till statsutskottet;

herr *O. Trapps* motioner, n:o 28 till bevillningsutskottet och n:o 29 till lagutskottet;

herr *N. Anderssons* i Pettersborg motion, n:o 30, till lagutskottet;

herr *O. Andersons* i Hasselbol motion, n:o 31, till konstitutionsutskottet;

herr *Ch. Olssons* i Rögle motion, n:o 32, till lagutskottet;

herrar *A. Johansons* i Mossebo och *A. Magnussons* motion, n:o 33, till lagutskottet;

herrar *Hj. Sjövalls* och *J. G. Hazéns* motion, n:o 34, till tillfälligt utskott;

herr *E. Hammarlunds m. fl.* motion, n:o 35, till statsutskottet; och

herr *J. Widéns* motion, n:o 36, till statsutskottet.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *N. Olsson* i Ättersta under 2 dagar från och med den 25 dennes.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 25 januari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 dennes.

§ 2.

Jemlikt derom förut fattadt beslut företogos nu val af tolf ledamöter och tolf suppleanter i Riksdagens särskilda utskott för behandling af vissa frågor rörande försvaret; och utsågos dervid till

Ledamöter:

herr	*H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf	med	216	röster,
„	*S. G. von Friesen*	„	214	„
„	*C. Persson* i Stallerhult	„	214	„
„	*H. F. A. E. Pantzarhielm*	„	213	„
„	*J. Bromée* i Billsta	„	212	„
„	*J. A. Sjö*	„	211	„
„	*Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra	„	208	„
„	*A. Th. Carlheim-Gyllensköld*	„	196	„
„	*J. Hjelmérus*	„	124	„
„	*S. O. Nylander*	„	118	„
„	*E. A. Lindblad*	„	116	„ och
„	friherre *I. A. von Knorring*	„	115	„ .

Närmast i röstetal kommo herrar *H. A. Segerdahl* med 111 röster och *K. A. Staaff* med 105 röster.

Suppleanter:

herr	*K. A. Staaff*	med	185	röster,
„	*A. Cervin*	„	155	„
„	*J. A. Lundahl*	„	151	„
„	*A. Sundblad*	„	140	„
„	*E. L. M. Hedin* i Torp	„	119	„
„	*C. Bergström* i Skidsta	„	118	„
„	*E. Persson* i Borrby	„	118	„
„	*Hj. Hallin*	„	117	„
„	*P. O. Lundell*	„	117	„
„	*C. J. Ödman*	„	116	„
„	*C. Sandquist*	„	111	„ och
„	*C. G. Johansson* i Aflösa	„	106	„ .

Närmast i röstetal kommo herrar *A. Petersson* i Påboda med 105 röster, *N. Wallmark* med 102 röster och *H. Hedlund* med 101 röster.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda val.

§ 4.

Föredrogs å nyo det från Första Kammaren ankomna protokollsutdraget, n:o 29, med inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess beslut, att ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera kammaren, skulle tillsättas för behandling af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i fartyg jemte dermed sammanhängande lagförslag, dels ock de öfriga frågor, hvilka afse ändring i sjölagen; och antog kammaren berörda inbjudning, i följd hvaraf omförmälda proposition nu blef till förenämnda utskott hänvisad.

Härefter yttrade:

Herr Zetterstrand: Jag tar mig friheten att hemställa till kammaren, att kammaren måtte besluta, att suppleanternas antal i detta särskilda utskott må blifva lika med antalet af dess ordinarie ledamöter.

Hvad herr Zetterstrand sålunda föreslagit blef af kammaren bifallet.

Häruppå beslöt kammaren efter hemställan af herr talmannen, som förmälte sig hafva om tiden för valet samrådt med Första Kammarens talman, att nästa onsdag den 30 dennes företaga val af ledamöter och suppleanter i det sålunda beslutade särskilda utskottet n:o 2.

§ 5.

Efter föredragning af de å kammarens bord hvilande motioner, hänvisades:

herr *O. Perssons* i Killebäckstorps motion, n:o 37, till bankoutskottet;

herr *H. Segerdahls* motion, n:o 38, till lagutskottet;

herr *J. Larssons* i Presstorp motion, n:o 39, till statsutskottet;

herr *C. W. Hultsteins* motion, n:o 40, till statsutskottet;

herr *P. Törnqvists* motion, n:o 41, till bankoutskottet; samt

herr *C. J. Jakobsons* motion, n:o 42, till statsutskottet.

Efter föredragning vidare af herr *M. F. Nyströms* motion, n:o 43, angående Stockholms stads brandförsäkringskontors påförande af bevillning för inkomst, begärdes ordet af:

Herr A. Hedin, som yttrade: Jag anhåller, herr talman, att få anmäla till protokollet mitt instämmande i denna motion och att tillika få rekommendera den till bevillningsutskottets synnerliga uppmärksamhet, detta icke blott derför, att man dermed skulle komma att undanrödja en orättfärdighet, som äfven har karakteren af en skandal, utan ock derför, att bevillningsutskottet skulle vara i tillfälle att måhända med en genomgripande effekt döda en föreställning, som gör sig gällande på många andra områden, nemligen att ett sådant förklarande, som det Kongl. Maj:t gaf vid inrättandet af detta brandförsäkringskontor, skulle kunna hafva effekt "för evärdeliga tider", som orden der lyda, ehuru alla förutsättningar för det förmenta privilegium, som Kongl. Maj:t då gaf, hafva försvunnit. Det är derför jag anhåller, att bevillningsutskottet behagade granska frågan särskildt från den senare synpunkten, och om utskottet vill förvissa sig om, att alla de förutsättningar, på hvilka detta Kongl. Maj:ts förklarande grundade sig, numera hafva försvunnit, behöfver utskottet icke göra annat än begagna sig af den utväg, som i grundlagen anvisas, för att om detta kontors verksamhet, dess tillgångar o. s. v. få alla de upplysningar, som utskottet behöfver för att kunna se denna fråga i dess rätta proportioner.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande motion jemte det af herr Hedin nu afgifna yttrande hänvisades till bevillningsutskottet.

§ 6.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *A. Hedin* i Stockholm, n:o 44, om revision af de s. k. krigslagarne;

herr *J. G. Spangenberg m. fl.*, n:o 45, angående anslag för inrättande af ett folkskolelärareseminarium i Örebro m. m.

herr *A. Th. Carlheim-Gyllensköld*, n:o 46, angående anslag till understöd af enskilda jernvägsanläggningar;

herr *C. Sandquist*, n:o 47, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om tydligare bestämmelser angående lärares och lärarinnors bostadsförmåner;

herr *C. A. Danielsson*, n:o 48, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändrade föreskrifter beträffande förnyelse af inteckning i fast egendom;

herr *O. E. Gädda*, n:o 49, angående ändring i föreskrifterna om vilkoren för lagfarts erhållande;

herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:o 50, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af ett statslotteri m. m.;

herr *A. Ericson* i Ransta, n:o 51, om skrifvelse till Kongl. Maj:t om ändrade bestämmelser i fråga om rätt för ordinarie lärare i ett skoldistrikt att söka annan dylik befattning;

herr *G. Olofsson* i Åvik, n:o 52, om skrifvelse till Kongl, Maj:t i fråga om s. k. returbiljetter å statens jernvägar;

herr *W. Styrlander*, n:o 53, angående stadgande derom, att bolag,

som eger jordbruksfastighet, skall förutom vanlig bevillning, för denna rättighet årligen erlägga särskild bevillningsafgift; och

n:o 54, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.;

herr *N. Andersson* i Pettersborg, n:o 55, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bestämmelse om underrätts skyldighet att vid ådömande af böter i utslaget fastställa det emot bötesbeloppet svarande förvandlingsstraff;

herr *G. Lindgren* i Islingby *m. fl.*, n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för anordnande af ny mötesplats för Vestmanlands regemente;

herr *L. W. S. Lothigius*, n:o 57, angående ändring i vilkoren för åtnjutande af undervisnings- och uppfostringsbidrag från förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn;

herr *Th. Nordström* i Stockholm, n:o 58, angående pension åt yrkesinspektören Gustaf Uhr;

herr *J. Byström m. fl.*, n:o 59, angående anslag till bestridande af kostnaderna för nordiska nykterhetsmötet i Stockholm 1902;

herr *K. H. G. von Schéele m. fl.*, n:o 60, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphörande af vissa kollekter m. m.;

herr *E. Åkerlund*, n:o 61, angående restitution af erlagd tull vid utförsel sjöledes af sammanmalet rågmjöl; och

n:o 62, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om sådan ändring i gällande lag, att häradsnämnden må återvinna sin forna betydelse; samt

herr *J. W. Spånberg*, n:o 63, angående sådan ändring i lagen om hemmansklyfning m. m. den 27 juni 1896, att egostyckning och jordafsöndring må kunna ega rum å storskiftad skogsmark i bergslag.

Samtliga ifrågavarande motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *C. A. J. Fagerlund* under 8 dagar från och med den 27 innevarande månad och *L. L. Lorichs* under 7 dagar från och med den 28 dennes.

Härefter ålskildes kammarens ledamöter kl. 3,50 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Lördagen den 26 januari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 dennes.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af en till förra skogvaktarebostället Tummetorp n:o 1 i Östergötlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Tollarp n:is 5 och 8 om $^1/_2$ mantal i Kristianstads län;

angående försäljning af en till indragna militiebostället Fiskevik n:o 2 i Vermlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Ånsta n:is 3 och 4 i Örebro län;

angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Skagersholm i Skaraborgs län;

angående försäljning af vissa delar af förra sergeantsbostället $^5/_{12}$ mantal n:o 1 Skogen i Ragunda socken af Jemtlands län;

angående försäljning af allmänningstorp under kungsladugården Väderbrunn n:o 1 i Södermanlands län;

angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $^1/_8$ mantal Berga n:o 3 Lillgård i Östergötlands län; och

angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

Samtliga de kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogos hvar efter annan de på kammarens bord hvilande motioner och hänvisades dervid:

herr *A. Hedins* i Stockholm motion, n:o 44, till lagutskottet;

herr *J. G. Spangenbergs m. fl.* motion, n:o 45, till statsutskottet;

herr *A. Th. Carlheim-Gyllensköld*s motion, n:o 46, till statsutskottet;

herr *C. Sandquists* motion, n:o 47, till tillfälligt utskott;

herr *C. A. Danielssons* motion, n:o 48, till lagutskottet;

herr *O. E. Gäddas* motion, n:o 49, till lagutskottet;

herr *O. Perssons* i Killebäckstorp motion, n:o 50, till tillfälligt utskott;

herr *A. Ericsons* i Ransta motion, n:o 51, till tillfälligt utskott;
herr *G. Olofssons* i Åvik motion, n:o 52, till tillfälligt utskott;
herr *W. Styrlanders* motioner, n:o 53 till bevillningsutskottet och n:o 54 till tillfälligt utskott;
herr *N. Anderssons* i Pettersborg motion, n:o 55, till lagutskottet;
herr *G. Lindgrens* i Islingby *m. fl.* motion, n:o 56, till statsutskottet;
herr *L. W. S. Lothigius'* motion, n:o 57, till statsutskottet;
herr *Th. Nordströms* i Stockholm motion, n:o 58, till statsutskottet;
herr *J. Byströms m. fl.* motion, n:o 59, till statsutskottet;
herr *K. H. G. von Schéeles m. fl.* motion, n:o 60, till statsutskottet;
herr *E. Åkerlunds* motioner, n:o 61 till bevillningsutskottet och n:o 62 till lagutskottet; samt
herr *J. W. Spånbergs* motion, n:o 63, till lagutskottet.

§ 4.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:
herr *A. Antonsson*, n:o 64, angående borttagande af tull å blyhvitt;
herr *N. Nilsson* i Skärhus: n:o 65, angående statens öfvertagande af byggnads- och underhållsskyldigheten af den del utaf Långebro, som icke är belägen inom Gärds härad m. m.; och
n:o 66, angående inlösen af kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt;
herr *J. P. Jansson* i Saxhyttan, n:o 67, angående ändrade bestämmelser i fråga om rösträtt vid prestval;
herr *J. Bengtsson* i Bjernalt: n:o 68, angående dagtraktamente och reseersättning åt ledamot i häradsrätt m. m.; och
n:o 69, om höjande af tullen å spelkort;
herr *J. M. Johansson* i Mellbyn *m. fl.*, n:o 70, om ändring i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;
herr *E. Nilsson* i Kattleberg, n:o 71, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida båtsmans- och soldattorpen ursprungligen varit förlagda å kronoallmänning m. m.;
herr *S. H. Kvarnzelius*, n:o 72, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om erhållande af bestämmelser angående verksam desinfektion af i lungsot afliden persons qvarlåtenskap;
herr *Hj. Sjövall*, n:o 73, om anvisande af ett förslagsanslag till ålderdomsunderstöd åt äldre pensionerade folkskolelärare;
herr *J. Johnsson:* n:o 74, angående tillägg till 17 § i kongl. förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 deeember 1897; och
n:o 75, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående de hemman och lägenheter, som blifvit af kronan till presterskaps eller församlings understöd anslagna m. m.;
herr *A. Sandwall m. fl.*, n:o 76, om ändring i gällande tulltaxa rörande broderade arbeten;

herr *E. Persson* i Borrby, n:o 77, angående ändring af 117 § skiftesstadgan;

herr *A. P. Gustafsson*, n:o 78, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser angående skyldighet för lärare vid folkskolor och småskolor att tillträda lärarebefattning m. m.;

herr *A. Kempe*, n:o 79, angående tullen å elektriska maskiner eller delar deraf;

herr *C. Johansson* i Aflösa, n:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901;

herr *H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf, n:o 81, om ändring af § 9 mom. 3 i underrättelser om hvad vid tulltaxans tillämpning iakttagas bör;

herr *J. Pettersson* i Södertelje, n:o 82, angående ändrad lydelse af § 1 i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895;

herr *E. G. Åkerlind*, n:o 83, om särskildt lönetillägg för banvakterna vid statens jernvägar norr om Ljusdal;

herr *D. Persson* i Tällberg, n:o 84, angående ändrad lydelse af 6 kap. 4 § strafflagen;

herr *J. Centerwall*, n:o 85, angående anslag till inspektion genom fackbildade personer af i hufvudstaden befintliga embetsverks arkivaliesamlingar m. m.;

herr *J. Olofsson* i Digernäs: n:o 86, angående sådan ändring af § 12 i kongl. förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862, att kyrkostämma ej må hållas samtidigt med kommunalstämma; och

n:o 87, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande införande i riksdagsordningen af bestämmelse derom, att ledamot af Riksdagen må årligen under viss tid åtnjuta fria resor å statens jernvägar;

herr *J. W. Spånberg m. fl.:* n:o 88, angående tillägg till § 12 i kongl. förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862; och

n:o 89, angående tillägg till § 16 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

herr *O. W. Redelius:* n:o 90, angående ändrad lydelse af § 9 i kongl. förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862; och

n:o 91, om ändrad lydelse af § 1 i kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866;

herr *P. Waldenström:* n:o 92, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändrad lydelse af § 40 i kongl. förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862; och

n:o 93, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående behofvet af en ny lärobok för den första undervisningen i kristendom;

herr *G. O. Wallenberg:* n:o 94, angående beviljande af ett anslag för upprättande af en regelbunden ångbåtsförbindelse emellan Stockholm och Reval;

n:o 95, angående inrättande af en ångfärjeförbindelse emellan hamn i Skåne och Lübeck i syfte att främja den svenska exporten till Tyskland;

n:o 96, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om

utredning i syfte att genom förbättrade kommunikationsanordningar m. m. främja den svenska smörexporten till England; och

n:o 97, angående anslag för inrättande af en professur i handelsvetenskap vid Stockholms högskola m. m.;

herr *E. Lindblad*, n:o 98, angående ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 2 juni 1899 m. m.;

herr *J. A. Kinnman*, n:o 99, angående höjning af anslaget till navigationsskolorna;

herr *W. Styrlander*, n:o 100, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående möjligheten att i fredstid vid civil domstol handlägga sådana mål, som nu behandlas af krigsdomstol m. m.;

herr *A. Wiklund m. fl.*, n:o 101, angående ändring i lagen om hemmansklyfning m. m. den 27 juni 1896 jemte dithörande författningar; samt

herr *C. J. Jakobson*, n:o 102, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning i fråga om ordnandet af landets sedelbankväsen.

De afgifna motionerna blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. T. Pettersson* i Österhaninge under 4 dagar från och med den 28 dennes.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial, n:o 1, med de till innevarande Riksdag afgifna berättelser dels af fullmägtige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning samt dels af fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret angående det dem lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken; och

bankoutskottets memorial, n:o 1, med öfverlemnande af fullmägtiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,31 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Söndagen den 27 januari.

Kl. 7 e. m.

I anledning deraf att tiden för afgifvande af sådana motioner, som tillhörde ständigt utskotts behandling, med denna dag utginge, voro kammarens ledamöter kallade att äfven i dag sammanträda; och leddes kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af en till förra skogvaktarebostället Tummetorp n:o 1 i Östergötlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Tollarp n:is 5 och 8 om $^1/_2$ mantal i Kristianstads län;

angående försäljning af en till indragna militiebostället Fiskevik n:o 2 i Vermlands län hörande lägenhet;

angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Ånsta n:is 3 och 4 i Örebro län;

angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Skagersholm i Skaraborgs län;

angående försäljning af vissa delar af förra sergeantsbostället $^5/_{12}$ mantal n:o 1 Skogen i Ragunda socken af Jemtlands län;

angående försäljning af allmänningstorp under kungsladugården Väderbrunn n:o 1 i Södermanlans län:

angående försäljning af vissa delar af förra hospitalshemmanet $^1/_8$ mantal Berga n:o 3 Lillgård i Östergötlands län; samt

angående statsbidrag för utrotande af ollonborrar.

§ 2.

Föredrogos hvar efter annan de på kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades dervid:

herr *A. Antonssons* motion, n:o 64, till bevillningsutskottet;

herr *N. Nilssons* i Skärhus motioner, n:is 65 och 66, till statsutskottet;

herr *J. P. Janssons* i Saxhyttan motion, n:o 67, till lagutskottet;

herr *J. Bengtssons* i Bjernalt motioner, n:o 68 till statsutskottet och n:o 69 till bevillningsutskottet;

herr *J. M. Johanssons* i Mellbyn m. fl. motion, n:o 70 till lagutskottet;

herr *E. Nilssons* i Kattleberg motion, n:o 71, till tillfälligt utskott;
herr *S. H. Kvarnzelius'* motion, n:o 72, till tillfälligt utskott;
herr *Hj. Sjövalls* motion, n:o 73, till statsutskottet;
herr *J. Johnssons* motioner, n:o 74 till bevillningsutskottet och n:o 75 till tillfälligt utskott;
herr *A. Sandwalls m. fl.* motion, n:o 76, till bevillningsutskottet;
herr *E. Perssons* i Borrby motion, n:o 77, till lagutskottet;
herr *A. P. Gustafssons* motion, n:o 78, till tillfälligt utskott;
herr *A. Kempes* motion, n:o 79, till bevillningsutskottet;
herr *C. Johanssons* i Aflösa motion, n:o 80, till särskilda utskottet n:o 1;
herr *H. Anderssons* i Vestra Nöbbelöf motion, n:o 81, till bevillningsutskottet;
herr *J. Petterssons* i Södertelge motion, n:o 82, till lagutskottet;
herr *E. G. Åkerlinds* motion, n:o 83, till statsutskottet;
herr *D. Perssons* i Tällberg motion, n:o 84, till lagutskottet;
herr *J. Centerwalls* motion, n:o 85, till statsutskottet;
herr *J. Olofssons* i Digernäs motioner, n:o 86 till lagutskottet och n:o 87 till konstitutionsutskottet;
herr *J. W. Spånbergs m. fl.* motioner, n:is 88 och 89, till lagutskottet;
herr *O. W. Redelius'* motioner, n:is 90 och 91, till lagutskottet;
herr *P. Waldenströms* motioner, n:o 92 till lagutskottet och n:o 93 till tillfälligt utskott;
herr *G. O. Wallenbergs* motioner, n:is 94 och 95 till statsutskottet, n:o 96 till tillfälligt utskott och n:o 97 till statsutskottet;
herr *E. Lindblads* motion, n:o 98, till bevillningsutskottet;
herr *J. A. Kinnmans* motion, n:o 99, till statsutskottet;
herr *W. Styrlanders* motion, n:o 100, till lagutskottet;
herr *A. Wiklunds m. fl.* motion, n:o 101, till lagutskottet; samt
herr *C. J. Jakobsons* motion, n:o 102, till bankoutskottet.

§ 3.

Föredrogos och lades till handlingarna:
statsutskottets memorial n:o 1, med de till innevarande Riksdag afgifna berättelser dels af fullmägtige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning samt dels af fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret angående det dem lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken; och
bankoutskottets memorial n:o 1, med öfverlemnande af fullmägtiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse.

§ 4.

Anmäldes följande nya motioner, nemligen af:
herr *John Olsson* i Stockholm, n:o 103, angående höjning af arvodet till kontorsbiträden vid statens jernvägar m. m.;

herr *H. Holmlin*, n:o 104, om tillägg till § 86 i utsökningslagen;

herr *G. A. E. Kronlund:* n:o 105, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om åtgärders vidtagande till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation m. m.;

n:o 106, om införande under förutsättning af härordningsförslagets antagande i bevillningsförordningen af bestämmelse om skyldighet för skattpligtig att till taxeringsmyndigheterna uppgifva sin beskattningsbara inkomst m. m.; och

n:o 107, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående jordbruksarbetes lämplighet för straffångar och till tvångsarbete dömde m. m.;

herr *O. Emthén:* n:o 108, angående tullfrihet för superfosfat; och

n:o 109, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående de ecklesiastika boställsskogarnes ursprung och natur m. m.;

herr *M. F. Nyström*, n:o 110, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om upphäfvande af dödsstraffet;

herr *W. T. Lundgren*, n:o 111, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förnyad utredning angående landets bankväsen m. m.;

herr *J. Byström*, n:o 112, med förslag till ändrad lydelse af § 2 i värnpligtslagen den 5 juni 1885;

herr *David Bergström:* n:o 113, om uttagande efter progressiv skala af den tilläggsbevillning, som af innevarande Riksdag kan varda besluten; och

n:o 114, med förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen;

herr *M. Höjer*, n:o 115, med förslag till ändrad lydelse af §§ 15, 18, 19 och 33 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

herr *A. Hedin* i Stockholm: n:o 116, om ändring i Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 62 i strafflagen för krigsmagten; och

n:o 117, om ändring i Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag;

herr *S. M. Olsson* i Sörnäs, n:o 118, om upprättande af plan och kostnadsförslag för jernväg från Limedsforsen till Östersund m. m.;

herr *N. Wallmark*, n:o 119, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning i fråga om öfningstiden för de värnpligtige;

herr *J. Nilsson* i Skrafvelsjö, n:o 120, om ändrad lydelse af §§ 3, 4 och 5 i stängselförordningen;

herr *P. Pehrsson* i Åkarp, n:o 121, om ändrad lydelse af § 35 i kongl. förordningen om inteckning i fast egendom m. m.;

herr *K. G. Karlsson* i Göteborg, n:o 122, om viss ändring i förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;

herr *A. Sundblad m. fl.*, n:o 123, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om anordnandet af telefonförbindelse mellan Gotland och fastlandet;

herr *J. Persson* i Arboga m. fl., n:o 124, angående förbättrade lönevilkor för kontorsbiträden vid statens jernvägar;

herr *Hj. Branting*, n:o 125, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af lika rösträtt och proportionella val vid stadsfullmägtigeval; och

n:o 126, om befrielse för inkomst under 3,000 kronor från eventuel tilläggsbevillning;

herr *J. Ericsson* i Vallsta m. fl., n:o 127, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande i kongl. förordningen angående explosiva varor den 19 november 1897 af bestämmelser i fråga om försäljning af revolverammunition;

herr *N. Andersson* i Pettersborg, n:o 128, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till ordnande af fosterbarnsväsendet;

herr *S Söderberg*, n:o 129, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring i bränvinsförsäljningsförordningen;

herr *G. Österberg*, n:o 130, angående ökadt anslag till gevärsanskaffning under år 1902;

herr *J. W. Bengtsson* i Häradsköp m. fl., n:o 131, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885;

herr *Lars Eriksson* i Bäck, n:o 132, angående borttagande af tullen å omalen majs; och

n:o 133, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till utläggning af ytterligare ett jernvägsspår mellan Elfsjö och Huddinge samt mellan Tumba och Rönninge jernvägsstationer;

herr *E. L. M. Hedin* i Torp m. fl., n:o 134, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om inlösen och afskrifning af de frälseräntor, hvilkas inlösen ej åligger statsverket;

herrar *E. L. M. Hedin* i Torp och *A. P. Gustafsson*, n:o 135, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelse angående påföljd för uraktlåtenhet att utgifva bidrag till underhåll af oäkta barn;

herr *J. Olofsson* i Digernäs, n:o 136, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om lagbestämmelser i fråga om lötbredden å arbetsåkdon, som begagnas å allmänna vägar;

herr *P. O. Lundell*, n:o 137, angående åsättande af tull å ägg;

herr *H. Hedlund*, n:o 138, angående höjning af förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, i syfte att yrkesinspektörernas resekostnader och dagtraktamente må utgå efter tredje klass reseregelmentet;

n:o 139, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande åstadkommandet af förbättrade uppgifter om rikets in- och utförsel af varor; och

n:o 140, angående införande i tulltaxan af särskild rubrik för guldklorid m. m.;

herr *P. Norberg*, n:o 141, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag rörande jernvägsanläggning mellan Ljusdals jernvägsstation och Sveg;

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 142, angående lagstiftningsåtgärder för

vidmagthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne;

n:o 143, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärder för jordbrukets befrämjande å afvittrade hemman; och

n:o 144, angående tillägg till lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift den 12 mars 1886, i syfte att lapp må erhålla ersättning för renar, som skadats genom jernvägs drift;

herrar *C. A. Lindhagen* och *J. G. Pettersson* i Södertelje, n:o 145, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för en ändamålsenlig utveckling af de vid Malmberget och Luossavaara uppkomna samhällen; och

n:o 146, angående ersättning i vissa fall för byggnader, som uppförts å af kronan disponerad mark vid Malmberget;

af herr *K. A. Staaff*, n:o 147, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af de s. k. krigslagarne;

herr *N. Jönsson* i Gammalstorp m. fl., n:o 148, angående tull å potatis att utgå under vissa tider af året;

herr *Th. af Callerholm*, n:o 149, angående tillägg till 141 § konkurslagen den 18 september 1862; och

n:o 150, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till lag om ändring i 26 kap. 4 § byggningabalken, i syfte att åstadkomma tillräckliga och lämpliga lokaler för häradsrätternas sammanträden;

herr *K. Almqvist*, n:o 151, angående anslag för inköp af en folkbok rörande de ätliga svamparne, att kostnadsfritt utdelas till vissa läroanstalter;

herr *J. Widén*, n:o 152, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande tillägg till förordningen den 6 februari 1849 angående viss tid för klander af husesyn mellan enskild jordegare och landbo; samt

herr *P. Waldenström*, n:o 153, angående ändring af 27 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Samtliga de nu afgifna motionerna bordlades.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. Hjelmérus* under 2 dagar från och med den 30 dennes.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 7,43 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Måndagen den 28 januari.

kl. 2,30 e. m.

Sammanträdet leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. *J. I. Crusebjörn* öfverlemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående användande af det af 1900 års Riksdag till anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition för år 1901 afsatta belopp;
angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;
angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;
angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor;
angående jordafsöndring från förra sergeantsbostället Götlunda n:is 5 och 6 Nol- och Lillegården om tillsammans 1 mantal i Skaraborgs län;
angående jordafsöndring från förra korpralsbostället $^3/_4$ mantal Nöbbelöf n:o 6 i Malmöhus län;
angående jordafsöndring från förra sergeantsbostället 1 mantal Hulje n:o 5 Södergården i Östergötlands län;
angående afsöndring af mark från förra militiebostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Vestmanlands län m. m.;
angående jordafsöndring från den under kronoparken Sjögared lydande egendomen Strängsered Storegården i Elfsborgs län;
angående ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allmänna läroverk; och
angående tjenstårsberäkning i visst fall för lärare eller lärarinna vid folkskola.

§ 2.

Föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner och hänvisades
herr *John Olssons* i Stockholm motion, n:o 103, till statsutskottet;
herr *H. Holmlins* motion, n:o 104, till lagutskottet;
herr *G. A. E. Kronlunds* motion, n:o 105, till statsutskottet.
Efter föredragning vidare af herr *Kronlunds* motion, n:o 106,
om införande under förutsättning af härordningsförslagets antagande i bevillningsförordningen af bestämmelse om skyldighet för skattpligtig

att till taxeringsmyndigheterna uppgifva sin beskattningsbara inkomst m. m., begärdes ordet af motionären,

herr Kronlund: Då min motion innefattar två frågor af sådan art, att den ena, nemligen den som handlar om sjelfdeklaration, synes rätteligen böra behandlas af bevillningsutskottet, under det den andra, frågan om progressiv tilläggsbevillning, torde böra behandlas af särskilda utskottet n:o 1, får jag härmed vördsamt anhålla om kammarens benägna tillstånd att få dela min motion n:o 106 i tvenne, den ena innefattande frågan om sjelfdeklaration, den andra innefattande frågan om progressiv tilläggsbevillning.

Denna herr Kronlunds anhållan blef af kammaren bifallen, hvarefter den förra af ifrågavarande motioner, med bibehållen beteckning af n:o 106, hänvisades till bevillningsutskottet samt den senare, som betecknades med n:o 106 $^1/_2$ öfverlemnades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1.

Härefter hänvisades:

herr *Kronlunds* motion, n:o 107, till tillfälligt utskott;
herr *O. Emthéns* motioner, n:o 108, till bevillningsutskottet och n:o 109 till tillfälligt utskott;
herr *M. F. Nyströms* motion, n:o 110, till lagutskottet;
herr *W. T. Lundgrens* motion, n:o 111, till bankoutskottet;
herr *J. Byströms* motion, n:o 112, till lagutskottet;
herr *David Bergströms* motioner, n:o 113 till särskilda utskottet n:o 1 och n:o 114 till bevillningsutskottet;
herr *M. Höjers* motion, n:o 115, till lagutskottet;
herr *A. Hedins* i Stockholm motioner, n:is 116 och 117 till särskilda utskottet n:o 1;
herr *S. M. Olssons* i Sörnäs motion, n:o 118, till statsutskottet;
herr *N. Wallmarks* motion, n:o 119, till särskilda utskottet n:o 1;
herr *J. Nilssons* i Skrafvelsjö motion, n:o 120, till lagutskottet;
herr *P. Pehrssons* i Åkarp motion, n:o 121, till lagutskottet;
herr *K. G. Karlssons* i Göteborg motion, n:o 122, till bevillningsutskottet;
herr *A Sundblads m. fl.* motion, n:o 123, till statsutskottet;
herr *J. Perssons* i Arboga *m. fl.* motion, n:o 124, till statsutskottet;
herr *Hj. Brantings* motioner, n:o 125 till lagutskottet och n:o 126 till särskilda utskottet n:o 1;
herr *J. Ericssons* i Vallsta *m. fl.* motion, n:o 127, till tillfälligt utskott;
herr *N. Anderssons* i Pettersborg motion, n:o 128, till tillfälligt utskott;
herr *S. Söderbergs* motion, n:o 129, till bevillningsutskottet;
herr *G. Österbergs* motion, n:o 130, till särskilda utskottet n:o 1;
herr *J. W. Bengtssons* i Häradsköp *m. fl.* motion, n:o 131, till tillfälligt utskott;

herr *Lars Erikssons* i Bäck motion, n:o 132 till bevillningsutskottet och n:o 133 till statsutskottet;

herr *E. L. M. Hedins* i Torp *m. fl.* motion, n:o 134, till tillfälligt utskott;

herrar *E. L. M. Hedins* i Torp och *A. P. Gustafssons* motion, n:o 135, till lagutskottet;

herr *J. Olofssons* i Digernäs motion, n:o 136, till lagutskottet;

herr *P. O. Lundells* motion, n:o 137, till bevillningsutskottet;

herr *H. Hedlunds* motion, n:o 138 till statsutskottet, n:o 139 till tillfälligt utskott och n:o 140 till bevillningsutskottet;

herr *P. Norbergs* motion, n:o 141, till statsutskottet;

herr *C. A. Lindhagens* motioner, n:o 142 till lagutskottet, n:o 143 till tillfälligt utskott och n:o 144 till lagutskottet;

herrar *C. A. Lindhagens* och *J. G. Petterssons* i Södertelge motioner, n:o 145 till tillfälligt utskott och n:o 146 till statsutskottet.

Härefter föredrogs herr *K. A. Staaffs* motion, n:o 147, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om revision af de s. k. krigslagarne.

Dervid yttrade:

Herr Zetterstrand: Då Riksdagen beslutat tillsätta ett särskildt utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition om ny härordning och förslag till ny värnpligtslag äfvensom förslag till åtskilliga ändringar i strafflagen för krigsmagten, tillåter jag mig hemställa, att äfven den nu ifrågavarande motionen måtte till sagda utskott remitteras.

Denna herr Zetterstrands hemställan blef af kammaren bifallen.

Härefter hänvisades:

herr *N. Jönssons* i Gammalstorp *m. fl.* motion, n:o 148, till bevillningsutskottet;

herr *Th. af Callerholms* motioner, n:is 149 och 150, till lagutskottet;

herr *K. Almqvists* motion, n:o 151, till statsutskottet;

herr *J. Widéns* motion, n:o 152, till lagutskottet; samt

herr *P. Waldenströms* motion, n:o 153, till lagutskottet.

§ 3.

Efter af herr vice talmannen i sådant afseende gjord hemställan beslöt kammaren att för behandling af de motioner, som blifvit hänvisade till tillfälligt utskott, tillsätta fyra tillfälliga utskott, hvartdera bestående af nio ledamöter, med fem suppleanter, äfvensom att onsdagen den 30 innevarande januari företaga val af ledamöter och suppleanter i nämnda utskott.

Herr vice talmannen tillkännagaf härefter, att han låtit uppgöra förslag till fördelning och gruppering mellan de tillfälliga utskotten

af ifrågavarande motioner, varande detta förslag, som nu upplästes, så lydande:

Förslag till fördelning af de 29 inom Andra Kammaren väckta motioner, hvilka blifvit hänvisade till behandling af ett tillfälligt utskott.

Till behandling af ett *tillfälligt utskott (N:o 1)* torde få öfverlemnas motioner af:

herr *C. Sandquist*, n:o 47, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om tydligare bestämmelser angående lärares och lärarinnors bostadsförmåner;

herr *A. Ericson* i Ransta, n:o 51, om skrifvelse till Kongl. Maj:t om ändrade bestämmelser i fråga om rätt för ordinarie lärare i ett skoldistrikt att söka annan dylik befattning;

herr *A. P. Gustafsson*, n:o 78, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser angående skyldighet för lärare vid folkskolor och småskolor att tillträda lärarebefattning m. m.;

herr *P. Waldenström*, n:o 93, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående behofvet af en ny lärobok för den första undervisningen i kristendom.; och

herr *N. Andersson* i Pettersborg, n:o 128, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till ordnande af fosterbarnsväsendet.

Till annat *tillfälligt utskott (n:o 2)* torde få hänvisas motioner af:

herr *P. Törnqvist*, n:o 12, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om beredande af söndagshvila åt tjenstemän och betjente vid postverket m. fl.;

herrar *Hj. Sjövall* och *J. G. Hazén*, n:o 34, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om beredande af sabbatshvila åt tjenstemän och betjente vid postverket m. fl.;

herr *W. Styrlander*, n:o 54, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.;

herr *S. H. Kvarnzelius*, n:o 72, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om erhållande af bestämmelser angående verksam desinfektion af i lungsot afliden persons qvarlåtenskap;

herr *G. A. E. Kronlund*, n:o 107, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående jordbruksarbetes lämplighet för straffångar och till tvångsarbete dömde m. m.; och

herr *J. W. Bengtsson*, i Häradsköp *m. fl.*, n:o 131, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885.

Till ett tredje *tillfälligt utskott (n:o 3)* torde få öfverlemnas motioner af:

herr *J. G. Hazén*, n:o 6, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående åtgärder för främjande af den byggnadskonst, som berör landtmannahem och arbetarebostäder;

herr *J. A. Kinnman*, n:o 7, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga

om hvilka åtgärder, som böra vidtagas för sjöfartens betryggande från faror af transport af timmer å flottar eller s. k. mosor;

herr *J. A. Kinnman*, n:o 8, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om erhållande af bestämmelser angående säkerhetsåtgärder beträffande fartyg:

herr *W. T. Lundgren*, n:o 13, angående vilkoren för utklarering af fartyg m. m.;

herr *J. A. Kinnman*, n:o 20, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af instruktion jemte taxa för besigtningsmän vid haveribesigtningar;

herr *E. Smith*, n:o 23, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande lagstadgade anordningar vid transport af timmer sjöledes;

herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:o 50, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af ett statslotteri m. m;

herr *G. Olofsson* i Åvik, n:o 52, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om s. k. returbiljetter å statens jernvägar; och

herr *G. O. Wallenberg*, n:o 96, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i syfte att genom förbättrade kommunikationsanordningar m. m. främja den svenska smörexporten till England.

Slutligen torde till ett fjerde *tillfälligt utskott* (*n:o 4*) få utlemnas motioner af:

herr *E. Wavrinsky*, n:o 2, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru genom lagstadgad bokföring m. m. större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas;

herr *E. Nilsson* i Kattleberg, n:o 71, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida båtsmans- och soldattorpen ursprungligen varit förlagda å kronoallmänning m. m.;

herr *J. Johnsson*, n:o 75, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående de hemman och lägenheter, som blifvit af kronan till presterskaps eller församlings understöd anslagna m. m.;

herr *O. Emthén*, n:o 109, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående de ecklesiastika boställsskogarnes ursprung och natur m. m.;

herr *J. Ericsson* i Vallsta *m. fl.*, n:o 127, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande i kongl. förordningen angående explosiva varor den 19 november 1897 af bestämmelser i fråga om försäljning af revolverammunition;

herr *E. L. M. Hedin* i Torp *m. fl.*, n:o 134, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om inlösen och afskrifning af de frälseräntor, hvilkas inlösen ej åligger statsverket;

herr *H. Hedlund*, n:o 139, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande åstadkommandet af förbättrade uppgifter om rikets in- och utförsel af varor;

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 143, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärder för jordbrukets befrämjande å afvittrade hemman; och

herrar *C. A. Lindhagen* och *J. G. Pettersson* i Södertelje, n:o 145,

om skrifvelse till Kongl Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för en ändamålsenlig utveckling af de vid Malmberget och Luossavaara uppkomna samhällen.

§ 4.

Afgåfvos följande nya motioner nemligen af:

herr *J. Centerwall*, n:o 154, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag, hvarigenom de lärare vid allmänna läroverken, hvilka utan särskildt förordnande bestrida lektorstjenst, blifva likstälda med de lärare, hvilka på förordnande uppehålla dylik tjenst; och

herr *J. Sjöberg*, n:o 155, om befrielse under viss förutsättning för rust- och rotehållare från och med år 1902 från rustnings- och roteringsbesvärets utgörande.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,14 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 30 januari.

Kl. 11 f. m.

Kammarens förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträden den 22 och den 23 innevarande januari förda protokoll.

§ 2.

Upplästes följande läkareintyg:

Att riksdagsmannen för östra och vestra Hisings härad herr Herman Andersson af sjukdom (influensa) varit intill nedanskrifna dag förhindrad afresa till innevarande Riksdag, intygas härmed på heder och samvete.

Göteborgs hospital den 27 januari 1901.

Axel Fagerström.
Legitim. läkare, t. f. bitr. hospitalsläkare.

Härjemte meddelade herr vice talmannen, att herr Andersson denna dag inställt sig vid Riksdagen.

§ 3.

Jemlikt förut fattadt beslut företogos nu val af sju ledamöter och sju suppleanter i Riksdagens särskilda utskott för behandling af Kongl. Maj:ts proposition n:o 25, med förslag till lag om inteckning i fartyg m. m.; och utsågos dervid till:

Ledamöter:

herr	*H. Öhngren*	med	203	röster,
„	*G. O. Wallenberg*	„	200	„
„	*A. A. Johansson* i Möllstorp	„	197	„
„	*O. F. Trapp*	„	111	„
„	*J. Widén*	„	111	„
„	*W. T. Lundgren*	„	110	„ och
„	*C. J. Ödman*	„	110	„

Närmast i röstetal kommo herrar *A. L. Apelstam* och *E. A. Smith*, hvardera med 99 röster, samt *H. A. Segerdahl* med 97 röster.

Suppleanter:

herr	*A. E. Lindvall*	med	200	röster,
„	*J. E. Nordin* i Sättna	„	195	„
„	*P. Svensson* i Bondön	„	188	„
„	*G. N. Th. af Callerholm*	„	184	„
„	*E. A. Smith*	„	133	„
„	*O. E. Gädda*	„	118	„ och
„	*J. M. Petersson* i Snällebo	„	116	„

Närmast i röstetal kommo herrar *C. Faxe* och *J. A. Kinnman*, hvardera med 85 röster, samt *J. Olsson* i Stockholm med 84 röster.

§ 4.

Enligt derom förut jemväl fattadt beslut företogos nu val af nio ledamöter och fem suppleanter i hvartdera af de fyra tillfälliga utskott, kammaren beslutat tillsätta; och utsågos dervid till:

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 1:

herr	*E. Hammarlund*	med	205	röster,
„	*S. J. Kardell*	„	205	„
„	*C. H. Björck*	„	202	„
„	*P. Pehrsson* i Åkarp	„	199	„
„	*S. Söderberg*	„	125	„
„	*A. Sundblad*	„	120	„
„	*E. L. M. Hedin* i Torp	„	119	„
„	*N. Andersson* i Pettersborg	„	118	„ och
„	*C. Sandquist*	„	110	„

Närmast i röstetal kom herr *F. Berg* i Stockholm med 97 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 2:

herr	*J. E. Ericsson* i Ahlberga	med	188	röster,
„	*J. E. Centerwall*	„	187	„
„	*J. Nordin* i Hammerdal	„	187	„
„	*E. Nilsson* i Kattleberg	„	185	„
„	*A. Magnusson*	„	180	„
„	*K. J. E. Hultkrantz*	„	123	„
„	*C. G. Johansson* i Aflösa	„	110	„
„	*P. Jönsson* i Färeköp	„	109	„ och
„	*K. G. Karlsson* i Göteborg	„	102	„

Närmast i röstetal kom herr *A. W. Styrlander* med 94 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 3:

herr	*O. Emthén*	med 195	röster,
„	*G. A. E. Kronlund*	„ 193	„
„	*J. G. Hazén*	„ 191	„
„	*B. A. R. Petersson* i Skurö	„ 185	„
„	*G. Olofsson* i Åvik	„ 123	„
„	*J. A. Kinnman*	„ 122	„
„	*M. H. Sandén*	„ 118	„
„	*E. Persson* i Borrby	„ 115	„
„	*J. O. Lindewall*	„ 114	„

Närmast i röstetal kom herr *J. Byström* med 83 röster.

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 4:

herr	*C. J. Hammarström*	med 193	röster,
„	*W. Andersson* i Bråborg	„ 187	„
„	*C. W. Hultstein*	„ 179	„
„	*L. Eriksson* i Bäck	„ 178	„
„	*F. Berg* i Stockholm	„ 139	„
„	*A. W. Styrlander*	„ 139	„
„	*C. F. Vahlquist*	„ 120	„
„	*C. I. Carlsson* i Norra Smedstorp	„ 118	„ och
„	*C. Faxe*	„ 115	„

Närmast i röstetal kommo herrar *G. N. Th. af Callerholm* med 82 röster och *J. Nydal* med 81 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 1:

herr	*J. G. Spangenberg*	med 164	röster,
„	*E. Hj. Sjövall*	„ 121	„
„	*P. Törnqvist*	„ 105	„
„	*O. H. Svensson* i Saläng	„ 100	„ och
„	*P. A. Larsson* i Säby	„ 98	„

Närmast i röstetal kommo herrar *L. G. Broomé* i Bårslöf och friherre *G. J. De Geer,* hvardera med 69 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 2:

herr	*J. Ericsson* i Vallsta	med 114	röster,
„	*O. G. Eklund* i Stockholm	„ 111	„
„	*O. Berg* i Göteborg	„ 100	„
„	*J. Bengtsson* i Bjernalt	„ 93	„ och
„	*A. Antonsson*	„ 89	„

Närmast i röstetal kom herr *C. P. Jansson* i Edsbäcken med 58 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 3.

herr *A. Johanson* i Mossebo ..... med 131 röster,
„ *E. G. Åkerlind,* ..... „ 87 „
„ *J. Eriksson* i Lindehult ..... „ 86 „
„ *L. L. Lorichs* ..... „ 85 „ och
„ *J. Larsson* i Presstorp ..... „ 85 „

Ordningen emellan herrar Lorichs och Larsson bestämdes genom lottdragning.

Närmast i röstetal kom herr *J. A. Kempe,* med 54 röster.

Suppleanter i tillfälliga utskottet n:o 4;

herr *A. Thylander* ..... med 102 röster,
„ *J. Wahlgren* ..... „ 81 „
„ *G. Lindgren* i Islingby ..... „ 80 „
„ *P. F. Landelius* ..... „ 79 „ och
„ *J. W. Lundin* ..... „ 77 „

Närmast i röstetal kommo herrar *O. Guldbrandsson* och *J. Olofson* i Digernäs, hvardera med 32 röster.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragrafer omförmälda val.

§ 6.

Föredrogos hvar efter annan Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen; Och hänvisades dervid till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 Kongl. Maj:ts proposition angående användande af det af 1900 års Riksdag till anskaffning af ny fältartillerimateriel och ammunition för år 1901 afsatta belopp.

Till statsutskottet öfverlemnades härefter följande propositioner, nemligen:

angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

angående beredande af lånemedel till fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor:

angående jordafsöndring från förra sergeantsbostället Götlunda n:is 5 och 6 Nol- och Lillegården om tillsammans 1 mantal i Skaraborgs län;

angående jordafsöndring från förra korpralsbostället $^3/_4$ mantal Nöbbelöf n:o 6 i Malmöhus län;

angående jordafsöndring från förra sergeantsbostället 1 mantal Hulje n:o 5 Södergården i Östergötlands län;

angående afsöndring af mark från förra militiebostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Vestmanlands län m. m.;

angående jordafsöndring från den under kronoparken Sjögared lydande egendomen Strängsered Storegården i Elfsborgs län;

angående ändring i bestämmelserna rörande lönetursberäkning för lektorer vid rikets allmänna läroverk; och

angående tjenstårsberäkning i visst fall för lärare eller lärarinna vid folkskola.

§ 7.

Efter föredragning vidare af herr *J. Centerwalls* motion, n:o 154, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag, hvarigenom de lärare vid allmänna läroverken, hvilka utan särskildt förordnande bestrida lektorstjenst, blifva likstälda med de lärare, hvilka på förordnande uppehålla dylik tjenst, begärdes ordet af motionären

Herr Centerwall, som yttrade: Som herrarne erinra sig från i förgår, tog jag mig då friheten att framställa ett förslag om att sådana lärare, som utan att vara lektorer uppehålla lektorstjenster, skulle få samma godtgörelse, antingen de *förordnats* att uppehålla lektorstjenst eller de, utan att vara förordnade dertill, likväl faktiskt bestredo sådan tjenstgöring.

Detta är en mycket rättvis begäran. Emellertid kom den framställning, som derom gjordes af representanter för dessa lärare, så sent, att jag näppeligen kunde få en motion i ärendet i ordning till söndagen, den sista ordinarie motionsdagen. Jag ansåg mig i alla fall kunna dagen derpå väcka följande förslag:

"att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, på sätt som kan synas lämpligast, låta utreda, huruvida icke adjunkter, vikarierande adjunkter och extra lärare vid de allmänna läroverken, hvilka utan särskildt förordnande bestrida lektorstjenstgöring, skulle kunna vinna full likställighet med de lärare af ofvan nämnda kategorier, hvilka uppehålla lektorstjenst på förordnande, och derefter inkomma till Riksdagen med förslag i ämnet." Jag ansåg mig berättigad att väcka denna motion så sent som på måndagen, derför att det var min åsigt och fortfarande är min åsigt, att denna motion mycket väl kan och rent af *bör* remitteras till ett tillfälligt utskott, då den icke innehåller begäran om något bestämdt penninganslag, utan hänskjuter till Kongl. Maj:ts goda vilja, huruvida han i en framtid vill begära sådant eller icke. Dock nekar jag icke till, att, äfven om detta efter min och många andras åsigt är vederbörande grundlagsparagrafs mening, dock på senare åren här i kammaren i ifrågavarande afseende utvecklat sig en motsatt hvad man kallar konstitutionel praxis. Oaktadt mycket vacklande fram och tillbaka, tyckes i alla fall denna praxis tendera derhän, att så ofta som det är fråga om något, som hör till hufvudtitlarne och på något som

helst sätt kan innebära en anslagsbegäran, så bör ett sådant ärende hänvisas till statsutskottet.

Jag frångår icke min mening, utan tror, att det skulle vara mycket lyckligt, om denna praxis icke insmugit sig, ty då skulle man kunna få en massa saker till de tillfälliga utskotten i stället för till statsutskottet, hvilket ju som bekant har så mycket att göra, att det äfven med all flit och allt nit har svårt att hinna behandla allt det, som det fått sig förelagdt. Men då den högt ärade herr vice talmannen har låtit mig förstå, att han har en annan uppfattning; och då jag ändå har fått min önskan till protokollet och uppmärksamhet fästad vid saken; då vidare Kongl. Maj:t icke lär sakna tillfälle att på ett eller annat sätt rangera denna angelägenhet, och då slutligen remissfrågan icke är klar, utan man rörande densamma kan hysa olika åsigter, så vill jag verkligen icke besvära kammaren med en eventuel debatt eller votering, utan skall inskränka mig till att anhålla, att kammaren behagade låta mig få återtaga denna min motion.

Den af herr Centerwall sålunda framstälda anhållan blef af kammaren bifallen.

Häruppå föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 herr *J. Sjöbergs* motion, n:o 155, om befrielse under viss förutsättning för rust- och rotehållare från och med år 1902 från rustnings- och roteringsbesvärets utgörande.

§ 8.

För motions afgifvande hade anmält sig herr *H. Pantzarhielm*, som nu aflemnade en motion, n:o 156, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ny härordning.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. W. Bengtsson* i Häradsköp under 3 dagar från och med den 2 nästkommande februari;

herr *J. A. Kinnman* under 5 dagar från och med den 31 innevarande januari;

herr *Hj. Hallin* under 8 dagar från och med den 1 nästkommande februari;

herr *A. Olsson* i Fläsbro under 6 dagar från och med den 31 innevarande januari;

herr *P. F. Landelius* under 10 dagar från och med den 2 nästkommande februari; och

herr *O. Berg* i Göteborg under 2 dagar från och med den 31 innevarande januari.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial:

n:o 13, med anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf herr G. Lindgren i Islingby m. fl. väckt motion;

n:o 14, med anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf herr J. A. Kinnman väckt motion; och

n:o 15, med anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf herr E. Wavrinsky väckt motion;

bankoutskottets memorial n:o 2, angående beviljande af anslag till utbetalning af ersättning för frigörande af en uti den för riksbankens räkning inköpta s. k. Gjerlingska fastigheten i Karlskrona qvarstående inteckning; samt

lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 1, i anledning af verkstäld granskning af justitieombudsmannens embetsförvaltning; och

n:o 2, angående öfverlemnande till särskildt utskott af tvenne till lagutskottet hänvisade motioner.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,50 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.